

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์

JASS

JOURNAL OF ACADEMIC
SOCIAL SCIENCE

E-ISSN: xxxx-xxxx

Vol.3, No: 1

(January-June 2024)

F&M House

(Online Academic Publishing)

บทสรุปบรรณาธิการ

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์ (Journal of Academic Social Science - JASS) มีเป้าหมายในการเป็นศูนย์กลางสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความวิชาการที่มีคุณภาพในสาขาวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา พุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิดใหม่ๆ ระหว่างนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และผู้สนใจทั่วไป

วารสารของเรายึดมั่นในมาตรฐานการประเมินคุณภาพบทความโดยใช้กระบวนการ Peer Review แบบ Double-Blind เพื่อให้มั่นใจว่าบทความที่ได้รับการตีพิมพ์มีคุณภาพสูง และผ่านการตรวจสอบอย่างเข้มงวดจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ วารสารยังเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานในระดับสากล

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารประกอบด้วยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ โดยมีกำหนดการออกเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับเดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

ทางวารสารมีความยินดีที่จะต้อนรับบทความที่น่าสนใจแนวคิดทฤษฎีใหม่ แบบจำลองเชิงแนวคิด และผลการวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาการและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ วรรณกรรมและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเอง และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิชาการสังคมศาสตร์จะเป็นแหล่งที่มีประโยชน์ในการค้นคว้าและศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการพัฒนาทางวิชาการในสาขาวิชาต่างๆ ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล

บรรณาธิการ

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์ Journal of Academic Social Science (JASS)

E ISSN (Online)

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา พุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิจัย (Research Article)
- 2) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร

- กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ เป็นราย 6 เดือน
- ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน
- ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสังคมศาสตร์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

บรรณานุกรมและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือบรรณานุกรมหรือความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ

ค่าธรรมเนียมการเผยแพร่

วารสารจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจำนวน 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ ทั้งนี้ให้จ่ายเมื่อบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการแล้ว

ผู้พิมพ์บทความสามารถชำระค่าธรรมเนียมผ่านธนาคาร เลขที่บัญชี "....." ชื่อบัญชีธนาคาร “วารสารวิชาการสังคมศาสตร์” และแนบไฟล์หลักฐานมาที่ ไลน์ @.....

เงื่อนไขการตีพิมพ์

ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของบทความตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน และไม่สามารถคืนค่าธรรมเนียมได้ โดยต้องปฏิบัติตามกติกา กองบรรณาธิการวารสารขอสงวนสิทธิ์ในการปฏิเสธการตีพิมพ์ดังต่อไปนี้

1. หากบทความมีความซ้ำซ้อนมากกว่า 20% จากการตรวจสอบของ Copy Catch จาก thaijo
2. ผู้เขียนไม่ปฏิบัติตามรูปแบบของวารสาร
3. บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือ
4. ไม่แก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะตามระยะเวลาที่กำหนด (1 เดือน หลังการแจ้งของบรรณาธิการ)

*****หมายเหตุ***** หากผู้ส่งบทความมีความประสงค์จะขอเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิเป็น 3 ท่าน ต้องแจ้งความประสงค์ทางเบอร์โทรศัพท์ หรือไลน์ไอดี ก่อน และต้องชำระค่าผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 เพิ่มอีก 500 บาท จากปกติ 1,000 บาท เป็น 1,500 บาท

ที่ปรึกษา:

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพพรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล F & M House (Online Academic Publishing)

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรัช เรืองแสน F & M House (Online Academic Publishing)

กองบรรณาธิการ :

รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธิรักษ์ ปราบนอก มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม
 รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
 รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ ปัญญาภา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สถานที่จัดพิมพ์ ; F & M House (Online Academic Publishing)

เลขที่ 445/15 ถนน น้ำพอง-ขอนแก่น ตำบล ศีลา อำเภอ เมืองขอนแก่น จังหวัด ขอนแก่น โทรศัพท์
 0634166478

จริยธรรมการวิจัย

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียวทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในบรรณานุกรม และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

9. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ

3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน

5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

8. บรรณาธิการจะออกใบตอบรับการตีพิมพ์บทความได้ ต่อเมื่อผู้เขียนได้แก้ไขบทความถูกต้อง ครบถ้วนตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเท่านั้น

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

การเตรียมต้นฉบับ

สำหรับผู้นิพนธ์บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธบริหารจัดการศาสตร์ ต้องดำเนินการตามองค์ประกอบในแต่ละประเภทบทความดังนี้

1. รูปแบบการเขียนบทความวิจัย
2. รูปแบบการเขียนบทความวิชาการ

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สำหรับผู้นิพนธ์บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธบริหารจัดการศาสตร์ ต้องดำเนินการตามองค์ประกอบและรูปแบบที่วารสารกำหนด โดยศึกษาได้ที่คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารพุทธบริหารจัดการศาสตร์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัยเปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารพุทธบริหารจัดการศาสตร์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://www.tci-thaijo.org/index.....> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) ผลการวิจัยพบว่า ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีที่มีการวิเคราะห์)

3) คำสำคัญ ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุง่องค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย
ตัวอย่างเช่น (อง.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย
กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรมาภรณ์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรมาภรณ์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย กรณียผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณียผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้าย ต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/คฤณินพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย กรณียผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณียผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้าย ต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่า พระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ประชัญ. กรุงเทพฯ: โบแดง.

Yamane, T. (1967). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.

พระชนนันท์ ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. Journal of Microbiology & Biology Education, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทรเมือง. (2553). การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์. (ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่อดิจิทัล:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxx

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)

กรวรรณ สังขกร. (2558). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amisangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

9. วิกิพีเดีย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วันที่สืบค้น,/จาก/http://www.xxxxxxx

วิกิพีเดีย. (2561). ขาวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2560. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki>

สารบัญ

บทสรุปบรรณาธิการ	ค
สารบัญ	๓
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น	1
การพัฒนากิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย	15
ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น	26
ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธของนักการเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตย	40
วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย : วัฒนธรรมที่จำเป็นสำหรับคนไทย	53

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น

POLITICAL PARTICIPATION OF THE PEOPLE IN THE LOCAL LEVEL

วิชรมน จันรอง

Watcharamon Chanrong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นคือการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้สามารถกระทำได้หลายวิธี คือ 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น 2. การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น 3. การถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น 4. การลงประชามติ 5. การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปลักษณะการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองยังสามารถกระทำได้คือ 1. การที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาของท้องถิ่น 2. ร่วมกันในการตัดสินใจและคัดเลือกแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา 3. ร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมของท้องถิ่น 4. ร่วมกันในการติดตามประเมินผล และร่วมกันในการตรวจสอบ

คำสำคัญ ; การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ท้องถิ่น

Abstract

Citizen participation in local politics allows all parties to engage in the governance of their own communities. This participation can be accomplished in various ways: 1) involvement in local natural resource and environmental issues, 2) voting for local council members and executives, 3) recalling local council members and executives, and proposing local regulations, 4) participating in referendums, and 5) managing local administrative organizations. Overall, promoting citizen involvement in self-governance can be achieved by: 1) involving citizens in understanding local issues, 2) collaborating in decision-making and

selecting solutions, 3) participating in local activities, and 4) jointly monitoring, evaluating, and auditing.

Keywords ; political participation, local level

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการที่สำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นเครื่องมือและจุดมุ่งหมาย กล่าวคือ ในฐานะเครื่องมือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยการร่วมทำร่วมกำกับดูแล และร่วมตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร อีกทั้งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญ และเป็นกลไกในการแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสม ส่วนในฐานะที่เป็นจุดมุ่งหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในแง่ของการมีทักษะความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ การรับผิดชอบดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในที่สุด การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดจากความเต็มใจไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะมีการจัดการอย่างไรเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ¹ (บุญเสริม นาคสาร, 2561)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเสรี ตามที่รัฐบาลได้กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ได้ถูกบรรจุไว้ในมาตรา 247 ถึง 254 ในหมวด 14 ของรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 74) ซึ่งนับว่าเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนา

¹ บุญเสริม นาคสาร, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ผลในทางปฏิบัติเมื่อครบรอบหกปีของการปฏิรูปการเมือง, (8 มกราคม 2548), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://publiclaw.net/publaw/view.aspx?id=687> [1 มิถุนายน 2561].

และการเรียนรู้การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันคิดร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเองการพัฒนากระบวนประชาธิปไตยของประเทศไทยขึ้นกับการพัฒนาชุมชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างน้อยจะต้องมี 4 มิติ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันโดยการมีการเมืองเป็นฝ่ายบริหารจัดการประเทศตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่นถึงระดับชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองในรูปลักษณะการกระจาย อำนาจบางอย่างที่รัฐได้มอบหมายให้ท้องถิ่นทำกันเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาส ปกครองและบริหารงานท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนใน ท้องถิ่นให้งานดำเนินไปอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของประชาชน โดยเหตุที่ว่าประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมจะทราบความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดีกว่าบุคคลอื่น และย่อมมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้น โดยมีงบประมาณของตนเองและมีอิสระ ในการบริหารงานพอสมควร (วิญญู อังคนารักษ์, 2547)

การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การให้คนในท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองกันเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีพื้นฐานจากหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) ที่หมายถึงการที่รัฐมอบอำนาจการปกครองให้องค์กรอื่น ๆ ที่ไม่ใช่องค์กรส่วนกลางจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ(โกวิทย์ พวงงาม, 2549) อีกทั้งการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชน ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการ ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุม ของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อุทัย หิรัญโต, 2523)

การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ ทั่วประเทศทุกจังหวัด มี 3 ประเภทได้แก่ เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

2. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีการบริหารจัดการไม่เหมือนกับรูปแบบทั่วไป จะมีขึ้นเป็นกรณีๆ ไป ส่วนใหญ่จะเป็นเขตเมืองใหญ่ เช่น เมืองหลวงหรือเมืองท่องเที่ยว ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะใช้รูปแบบทั่วไปมาใช้ในการปกครอง ปัจจุบันมีกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาที่เป็นประเภหานี้

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปกติแล้ว ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีที่มา 2 ประการ คือการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง และการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยอ้อม

ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีผู้บริหารคือ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเทศบาลมีผู้บริหารคือ นายกเทศมนตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลมีผู้บริหาร คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในกรุงเทพมหานครมีผู้บริหารคือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในเมืองพัทยามีผู้บริหารคือ นายกเมืองพัทยา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำงานภายใต้การตรวจสอบและถ่วงดุลโดย สภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สภาท้องถิ่น) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำ หน้าที่บริหารงานภายในขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนด และรับผิดชอบต่อสภาท้องถิ่นและ ประชาชนในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุป หลักการปกครองท้องถิ่นมีสาระอันสำคัญดังนี้

1. อาจมีรูปแบบหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลายรูปแบบตามความแตกต่างของความเจริญ ประชากรหรือขนาดพื้นที่
 2. ต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม
 3. องค์การปกครองท้องถิ่น ต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเองโดยสิทธินี้แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง สิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประการที่สองสิทธิในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่
 4. เมืองการที่จำเป็นในการบริหารและปกครองตนเอง คือ เมืองการฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ
 5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น
- การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจในการดำเนินกิจกรรมที่จำเป็นในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกัน

รับผิดชอบทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น มีเจ้าหน้าที่ ดำเนินการที่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นเลือกขึ้นมา ดำเนินการบริหารกิจการที่เป็นบริการด้านพื้นฐาน ภายในท้องถิ่นโดยอิสระ แต่ก็ถูกกำกับดูแลจากรัฐบาลกลางในบางส่วนของปกครองท้องถิ่นปัจจุบันเป็นรากฐานที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองด้วยการ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครอง และบริหารงานท้องถิ่นของตนเองตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง การปกครองท้องถิ่นถือเป็นกระบวนการทางการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำกล่าวที่ว่า “การเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน และทุกคนไม่สามารถปฏิเสธผลกระทบทางการเมืองต่อการดำรงชีวิตของประชาชนได้” คำกล่าวนี้ได้สะท้อนให้นักวิชาการหลายท่านได้หันมาให้ความสนใจ และศึกษาไว้อย่างมากมายจนสามารถสะท้อนแนวคิดต่าง ๆ ออกมาตามบริบท ทางสังคมการเมือง และวัฒนธรรมของตนเอง โดยเฉพาะประเด็นความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีผู้ให้แนวคิดไว้อย่างหลากหลาย และได้รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลว่า ประชาชนสามารถมีวิธีการเข้าร่วมได้ 3 ฐานะ ได้แก่

1. ฐานะผู้ส่งเสริม คือ 1) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเลือกตั้ง กล่าวคือ มีความเอาใจใส่เข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลสม่ำเสมอ หรือหากมีความสามารถและคุณสมบัติเหมาะสมก็สามารถมีส่วนร่วมโดยวิธีการสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2) การมีส่วนร่วมในวิธีการทางกฎหมาย กล่าวคือ ปฏิบัติตามกฎหมายและเสียภาษีตามระเบียบข้อบังคับ 3) การมีส่วนร่วมในวิธีการให้ด้านร่วมมือ กล่าวคือ สละแรงงานพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกิจกรรมองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ช่วยเผยแพร่ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนโครงการ

2. ฐานะผู้รับบริการ กล่าวคือ 1) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการแจ้งปัญหาหรือความเดือดร้อนสะท้อนภาพการบริการให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรับรู้ 2) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการออกข้อบังคับท้องถิ่นหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคา ประกวดราคา

3. ฐานะผู้ตรวจสอบ กล่าวคือ 1) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเป็นผู้ตรวจสอบพฤติกรรมสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 2) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 3) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ว่าตรงกับแผนพัฒนาตำบลหรือไม่ ตรวจสอบการก่อสร้างโครงการและค่าใช้จ่ายงบประมาณว่ามีความโปร่งใสหรือไม่ 4) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเข้ารับฟังการประชุมสภาอย่างสม่ำเสมอ 5) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการขอรับทราบข้อมูลหากเห็นว่าการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่โปร่งใส 6) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการคัดค้านข้อบังคับหรือมติขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน 7) การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อเห็นว่าไม่ถูกต้อง ไม่โปร่งใส ประชาชนในฐานะผู้ตรวจสอบต้องดำเนินการโดยการแจ้งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกเพื่อคัดค้าน หากพบผู้รับผิดชอบในสภา ฯ เพิกเฉยจะต้องแจ้งนายอำเภอฟ้องศาลหากคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกทำความเสียหายให้กับประชาชนและรวบรวมประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งครั้งหนึ่งของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เข้าชื่อร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดการบริหารส่วนตำบลได้ (วรทัต ลีพันธ์, 2546)

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

แนวความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจำแนกเป็น 4 แนวคิด

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy)

การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ ประชาชน หรือพลเมืองของรัฐจะทำหน้าที่เป็น “สภา” โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคมภายหลังเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนมากขึ้น และสังคมมีความซับซ้อนขึ้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงกลายเป็นเรื่องยากที่จะสามารถทำได้จริง เพราะประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้ามาใช้อำนาจของตนเองได้ในทุกกิจกรรมของประเทศ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยโดยอ้อม (Representative Democracy) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ การที่ประชาชนได้ทำหน้าที่เลือกผู้แทนของตน เข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนในรัฐสภา ผ่านระบบ ที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง”

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” เป็นการนำการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น โดยให้ประชาชนได้มีอำนาจในการตรวจสอบ และควบคุมการทำงานของ “ผู้แทน” คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาแล้วแต่กรณีรวมทั้งการเปิดโอกาสให้

“สถาบันการเมือง” ต่าง ๆ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชนองค์กรอิสระ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน สามารถทำหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยได้อย่างเต็มที่

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แบบถกแถลง (สานเสวนาทางออก) (Deliberative Democracy) เป็นประชาธิปไตยแบบถกแถลงที่เป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตยภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชน หรือประชาธิปไตยทางตรงเป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัวไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อนและมีความแตกต่างหลากหลายได้ทั้งนี้หลักการประชาธิปไตยแบบถกแถลงไม่ได้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตยแบบ ตัวแทน เพราะระบอบประชาธิปไตยทั้งสองแบบสามารถอยู่คู่กันได้ ซึ่งระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลงจะช่วยแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของระบบการเมืองแบบตัวแทน โดยการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองที่มีความสำนึกทางการเมือง (Active Citizen) และมีจิตสาธารณะรวมหมู่ (Civic Life) รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ที่เห็นได้ชัด คือการที่ภาคประชาชน หรือภาคพลเมืองเข้าร่วมกันวิเคราะห์แลกเปลี่ยน ถกแถลงกันเพื่อนำเสนอแนวคิดของตนในการสร้างนโยบายที่เหมาะสมสำหรับตนเองหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือกระบวนการที่ให้ประชาชนทุกคน หรือภาคพลเมืองได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ และตอบสนองข้อเรียกร้องเพื่อให้ตัวแทนของตน หรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไปการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจึงสามารถทำได้หลายรูปแบบ รูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้ได้ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กว้างขึ้น

ปัญหาจากบทบาทของพรรคการเมืองการที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมีสาเหตุอีกประการหนึ่ง คือการขาดองค์กร หรือสถาบันทางการเมืองที่คอยกระตุ้นให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นทางการเมืองอยู่เสมอ และเป็นกลุ่มเป็นก้อน สถาบันทางการเมืองที่สำคัญคือ “ระบบพรรคการเมือง” (Political Party) ในปัจจุบันพรรคการเมืองยังเป็นองค์กรที่อ่อนแอ และขาดความเป็นสถาบันที่ต่อเนื่องดีพอปัญหาที่สำคัญที่สุดของพรรคการเมืองไทย คือ การขาดองค์กรที่ซับซ้อนพอที่จะเผชิญกับความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วพรรคการเมืองไทยตั้งขึ้นจากการรวมตัวของบรรดาสมาชิก เพื่อสนับสนุนผู้นำทางการเมืองคนใดคนหนึ่งเท่านั้นพรรคการเมืองทุกพรรคไม่ว่าพรรคเล็กหรือพรรคใหญ่มีสาขาคณะน้อยมาก สาขาบางแห่งมีแต่รูปแบบที่เป็นทางการเท่านั้นไม่มีบทบาทอะไร สาขาพรรคมีความสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1) เป็นหน่วยงานของพรรคเชื่อมโยงกับประชาชนในเขตเลือกตั้ง และช่วยสร้างฐานสนับสนุนของพรรคในหมู่ประชาชนเลือกตั้ง

2) เป็นหน่วยงานของพรรค ในการร่วมคัดเลือกผู้รับสมัครรับเลือกตั้งในเขตนั่น ๆ สาเหตุที่พรรคการเมืองอ่อนแอ อีกประการหนึ่ง คือ ที่ประชุมใหญ่ของพรรค (Party Congress) ยังไม่มีระบบที่ดีพอขาดประสิทธิภาพ การประชุมใหญ่ของพรรคเป็นเรื่องของสมาชิกบางคน บางกลุ่ม และมักอยู่ในกรุงเทพฯ เท่านั้น ขาดสมาชิกพรรคตามสาขา และเขตต่าง ๆ นอกจากนี้การบริหารงานในพรรคยังขาดหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ การแตกแยกภายในพรรคเป็นสาเหตุสำคัญ อีกประการหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองขาดความเป็นสถาบันที่เข้มแข็งพอในพรรคแต่ละพรรคมีการแตกแยกกันสูง มีการแบ่งกลุ่มแบ่งพรรคแบ่งพวกสนับสนุนบางคนตามความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือมีผลประโยชน์ร่วมกันอีกประการหนึ่งพรรคการเมืองไม่ได้มีการทำงานในฐานะพรรคอย่างต่อเนื่อง และยืนยาว ถ้านับระยะเวลาที่พรรคการเมืองเริ่มก่อตั้ง เมื่อมีกฎหมายพรรคการเมืองคือ พ.ศ. 2498 ปัจจุบัน ก็ประมาณ 40 ปีแต่ตลอดเวลานั้นพรรคการเมืองหาได้มีระยะเวลาดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ เพราะมีการปฏิวัติรัฐประหารบ่อย ๆ ช่วงเวลาที่ถูกยกเลิกนานที่สุดคือช่วง พ.ศ. 2501 ถึง 2511 เป็นเวลาถึง 10 ปี ประการสุดท้าย พรรคการเมืองยังไม่สามารถสร้างฐานมวลชนได้ดี และมีประสิทธิภาพพรรคขาดความเชื่อมโยงกับสมาชิก และมวลชนประชาชนเลือกผู้แทนเป็นการส่วนตัวมากกว่าเลือกในนามพรรคเป็นต้น เหล่านี้คือสาเหตุที่ทำให้พรรคการเมืองขาดการทำงานให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีพอ (ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย, 2560) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุดได้แก่ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ จนสูงสุดคือระดับการควบคุมโดยประชาชน

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมา แนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่นการแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

2. ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ มีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ ส่วนใหญ่ จะเป็นการสำรวจความคิดเห็น และการบรรยาย ให้ความรู้ โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

3. ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้า และระบุ ประเด็นหรือข้อสงสัย ต่าง ๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้ คำปรึกษาหารือ ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน และการรับผิดชอบผลการ ดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทาง ในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ เพื่อ แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่สูงกว่าระดับการวางแผนร่วมกัน กล่าวคือ เป็นระดับ ที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล เป็นระดับที่มีประชาชนเข้าร่วมน้อย แต่ มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ คือ การจัดตั้ง คณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อ แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่นการลงประชามติ เป็นต้น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2550)

ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมกว้าง ๆ เป็น 3 ระดับ

ระดับที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo-participation) หรือการมีส่วนร่วมแบบ ถูกกระทำ (Passive participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใดๆ ในการ ตัดสินใจแต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial participation) การมีส่วนร่วมในระดับ นี้ ผู้เข้าร่วมมีส่วนในการเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่บุคคลอื่น

ระดับที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine participation) การมีส่วนร่วมใน ระดับนี้ความคิดเห็นของบุคคลที่เข้าร่วมได้รับการรับฟัง และยอมรับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็น

ว่าอำนาจ การตัดสินใจอยู่ที่ผู้เข้าร่วมนั่นเอง (วิรัตน์ ปานศิลา, วีระพงษ์ หาญรินทร์, และเบญจมาศ วรรณสีหะ, 2545)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น ถือเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้สามารถกระทำได้นี้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2547)

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่บัญญัติไว้ใน หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการส่วนท้องถิ่นได้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดทำประชาพิจารณ์

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ หมวด 9 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลงประชามติ

การลงประชามติเป็นกระบวนการในการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นหรือความต้องการด้วยการลงคะแนนเพื่อลงมติชี้ขาดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น ร่างกฎหมาย เป็นต้น

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการมีส่วนร่วมถือเป็นหลักการที่มีความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ประชาชนสามารถเข้าร่วมได้ เช่น

5.1) การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

5.2) การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อ-จัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.3) ประชาชนมีสิทธิเข้าร่วมประชุมสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

(1) ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

(2) มติการประชุมของคณะกรรมการบริหารที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน

(3) มติของสภาที่ผ่านการรับรองแล้วโดยเฉพาะมติที่กระสิทธิหน้าที่รวมทั้งผลได้ผลเสียแก่ประชาชน รวมทั้งมติอื่น ๆ ที่ประชาชนควรทราบ

(4) วาระการประชุมของสภา ที่จะต้องปิดประกาศให้ประชาชนทราบล่วงหน้า เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีความสนใจเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการ ประชุมสภา ซึ่งสภาจะต้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

(5) ข้อบังคับท้องถิ่น กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งข่าวสารราชการที่ประชาชนควรรู้และประชาชนต้องปฏิบัติ

(6) ขั้นตอนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเงื่อนไขการติดต่อกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การชำระภาษีต่าง ๆ การขออนุญาตก่อสร้างอาคาร เป็นต้น ให้ประชาชนรู้ว่า มีขั้นตอนปฏิบัติอย่างไร ต้องใช้หลักฐานเอกสารประกอบอะไร และต้องใช้เวลานานเท่าใด

(7) ผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ควรที่จะได้สรุปเสนอให้ประชาชนได้รับทราบว่าทำอะไร เมื่อไหร่ให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้า เพื่อจะได้ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานได้

(8) เอกสารการจัดซื้อ-จัดจ้าง โดยเฉพาะผลการเสนอราคาหรือประกวดราคา ควรเปิดเผยให้ประชาชนรับรู้ จะทำให้ประชาชนได้ตรวจสอบและเกิดความมั่นใจ

(9) ข้อมูลด้านการเงิน-การคลัง ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นตัวชี้ถึงความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรที่จะได้เปิดเผยเป็นระยะๆว่ามีรายรับเท่าใด มีรายจ่ายอะไร เท่าใด

(10) ข้อมูลอื่น ๆ ที่เห็นว่าควรเปิดเผยและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน

5.4) การมีส่วนร่วมในการจ่ายภาษีของประชาชนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองยังหมายถึง

- 1) การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาของท้องถิ่น
- 2) ร่วมกันในการตัดสินใจและคัดเลือกแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา
- 3) ร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมของท้องถิ่น
- 4) ร่วมกันในการติดตามประเมินผล และร่วมกันในการตรวจสอบ

กล่าวได้ว่า ตามระเบียบกฎหมายนั้นได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง หลากหลายแนวทาง เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาชนควรตระหนักรู้ใส่ใจเพื่อร่วมกันทำงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น ร่วมกันสอดส่องดูแลตรวจสอบให้การทำงาน

เกิดความโปร่งใส เงินที่องค์กรปกครองท้องถิ่นใช้ในการบริหารนั้นก็มาจากภาษีของประชาชนเอง จึงควรได้รับการพัฒนาที่คู่ควรกัน

สรุป

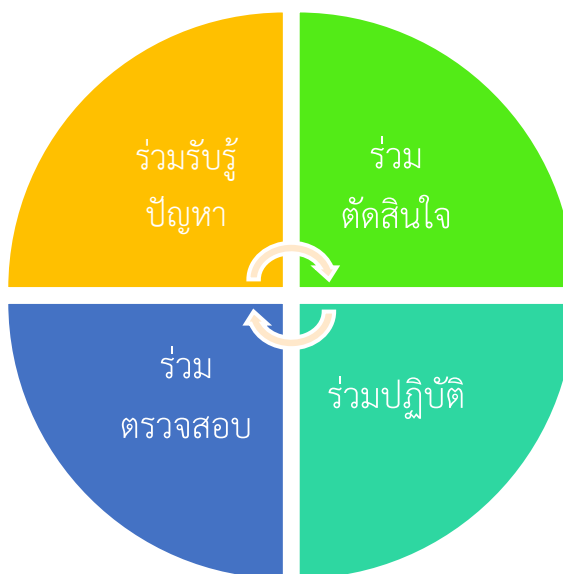
การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายรูปแบบทั้งทางตรง และทางอ้อม ดังนี้ ทางตรง คือ การที่ประชาชนของรัฐทั้งหมดเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรง ด้วยการ ร่วมกันประชุม พิจารณาเรื่องต่าง ๆ หรือทำหน้าที่เป็นสภาเอง เนื่องจากอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยมี หลักการว่าประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วม ในการกำหนดกฎเกณฑ์บัญญัติกฎหมาย ทางอ้อม คือ ประชาชนเลือกผู้แทน เพื่อทำหน้าที่แทนตนในการบริหารประเทศ ทั้งฝ่าย บริหาร และฝ่ายนิติ บัญญัติ เนื่องจากประชาชนมีจำนวนมากเกินกว่าจะให้โอกาสทุกคนใช้สิทธิในการปกครอง ประเทศ ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อม จึงเป็นหัวใจสำคัญ โดยเฉพาะการเลือกตั้ง เพื่อเลือกตัวแทน เข้าไปบริหารประเทศ ประชาชนต้องร่วมมือร่วมใจกัน ไม่สนับสนุนการซื้อสิทธิ ขยายเสียง ต่อต้านและกำจัดการทุจริต คอรัปชั่น กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วน เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการ ตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น ที่สามารถกระทำได้เลยมีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่บัญญัติไว้ใน หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ หมวด 9 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลงประชามติ
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองนั้น ประชาชน สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ในรูปแบบที่หลากหลาย แต่โดยภาพรวมแล้วสามารถสรุปได้อย่าง กว้างคือ 1) การที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาของท้องถิ่น 2) ร่วมกันในการ ตัดสินใจและคัดเลือกแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา 3) ร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมของท้องถิ่น 4) ร่วมกันในการติดตามประเมินผล และร่วมกันในการตรวจสอบ ดังภาพ

ภาพที่ 1 แสดงการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน*. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานและสารสนเทศ.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2549). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ปรับวิธีคิด เพิ่มความสามารถ และพลังสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร : เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ปัญหาอุปสรรคและทางออก*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2545), หน้า 1.
- บุญเสริม นาคสาร, *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ผลในทางปฏิบัติเมื่อ ครอบรอบหกปีของการปฏิรูปการเมือง*, (8 มกราคม 2548), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://publiclaw.net/publaw/view.aspx?id=687> [1 มิถุนายน 2561].
- ปัทมา สุปกัปปัง, *การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนในกระบวนการนิติบัญญัติ: บทเรียนจากการเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2558), หน้า 1.
- ราชกิจจานุเบกษา, *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*

วรทัต ลัยนันท์, การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่น อ.บ.ต., (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, 2546), หน้า 44-45.

วรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy), (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2548), หน้า 29 – 30.

วิญญู อังคนารักษ์, แนวความคิดในการกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2547), หน้า 12.

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://dnfe.nfe.go.th/ilp/soc4/so31-4-4.htm> [21 ธันวาคม 2560].

อำนาจ อนันตชัย, การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540), หน้า 127-130.

อุทัย หิรัญโต, การปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2523), หน้า 2.

การพัฒนากิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

DEVELOPING CIVIC POLITICAL ACTIVITIES IN A DEMOCRATIC SYSTEM

พระจักรกฤษ จันทโชโต (จันทรโชติ)

Phra Jakkrit Jandajoto (Jantrachot)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Email; jakkrit@gmail.com

บทคัดย่อ

การเมืองภาคพลเมืองเป็นแนวคิดและหลักการสำคัญของการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป้าหมายของประชาธิปไตยชุมชน คือ การปลูกความตื่นตัว ปลูกความตระหนักถึงสิทธิความเป็นประชาชนของคนในชุมชนท้องถิ่นตามสิทธิชุมชนในรัฐธรรมนูญ ให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาปกป้อง ลุกขึ้นมาจัดการปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีความเสมอภาคมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของส่วนรวมและเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องของประชาธิปไตยโดยตรง การพัฒนากิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1. การส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถทางการเมืองสูงขึ้น 2. การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองของประชาชน 3. การส่งเสริมสถาบันทางการเมืองของประชาชนให้เข้มแข็งขึ้น 4. การส่งเสริมขบวนการทางการเมืองของประชาชน 5. การส่งเสริมเครือข่ายทางการเมืองของประชาชน 6. การส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนให้แพร่หลาย 7. การส่งเสริมมาตรการและกลยุทธ์ทางการเมืองของประชาชน 8. การส่งเสริมบรรทัดฐานทางการเมืองของประชาชน 9. การส่งเสริมการกล่อมเกล่าทางการเมืองของประชาชน 10. การส่งเสริมให้มีการสร้างผู้นำประชาชนทดแทน 11. การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองในหมู่ประชาชน 12. การส่งเสริมให้ประชาชนมีทางเลือก 13. การส่งเสริมอุดมการณ์ทางการเมืองในหมู่ประชาชน

คำสำคัญ; การเมืองภาคพลเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

Civic politics is a key concept and principle in the development of civic politics and participatory community democracy. The goal of community democracy is to awaken awareness of the rights of citizens in local communities according to the constitutional rights of the community. It encourages people in the community to rise and protect their rights, manage, and solve problems by themselves, ensuring equality in decision-making on communal matters, and learning about direct democracy together. Developing civic political activities within a democratic framework includes: 1) enhancing citizens' political capabilities, 2) promoting a civic political culture among citizens, 3) strengthening citizens' political institutions, 4) fostering citizens' political movements, 5) building citizens' political networks, 6) spreading citizens' political communication, 7) promoting citizens' political strategies and measures, 8) reinforcing citizens' political norms, 9) nurturing citizens' political socialization, 10) developing citizen leadership succession, 11) encouraging political leadership among citizens, 12) providing citizens with options, and 13) promoting political ideologies among citizens

Keywords; Citizen Politics, Democracy

บทนำ

นับแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยให้สิทธิประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในสภา ผู้แทนราษฎรโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งเราเรียกว่า ประชาธิปไตยแบบตัวแทนลักษณะดังกล่าวทำให้การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จนมีความพยายามจากชนชั้นปกครองที่จะทำให้ประชาชนเชื่อว่าการเลือกตั้งเป็นกระบวนการเดียวที่สามารถสร้างความชอบธรรมในทางการเมืองการกระทำใด ๆ ของนักการเมือง แม้จะกระทำต่อสิทธิวิถีชีวิตของประชาชนก็ถือเป็นการกระทำที่ถูกรองรับด้วยฉันทามติของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังที่เราจะเห็นจากการกล่าวอ้างของนักการเมืองตามสื่อต่าง ๆ และยิ่งนับวันจะยิ่งเป็นไปในทิศทางดังกล่าว สิ่งที่เกิดขึ้นได้สร้างกรอบแนวคิดที่ผิดเพี้ยนต่อระบอบประชาธิปไตยแก่ตัวนักการเมืองเอง และที่สำคัญคือต่อประชาชน เพราะส่งผลต่อการ แสดงออกของประชาชน ในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเลื่องไม่ได้

การเลือกตั้งไม่ได้จำกัดอยู่ที่ประชาชนไปใช้สิทธิของตนในการกากบาทแล้วหย่อนบัตรลงคะแนนเพื่อเลือกตัวแทนของตนเท่านั้น หากแต่การเลือกตั้งยังเป็นการสื่อสารเชื่อมโยงและส่งผ่านความต้องการของผู้ได้ปกครองไปสู่ผู้ปกครอง เป็นกระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองที่มีความสำคัญ แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากประชาชนมีความเข้าใจว่าความเป็นประชาธิปไตยอยู่ที่การเลือกตั้งและการไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยปราศจากการแสดงออกในทางการเมืองอื่นแล้วก็ถือว่าเลือกตั้งได้สัมฤทธิ์ผลในการสร้างระบบการเมืองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์เพราะประชาธิปไตยเป็นเรื่องของการยืนยันในอำนาจอธิปไตยของประชาชนอย่าง ต่อเนื่องตั้งแต่การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน การพูดคุย ถกเถียง อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ เรียกร้องคัดค้านการดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐที่ไม่ชอบธรรม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในรูปแบบต่าง ๆ หาใช่ยุติที่การเลือกตั้งอย่างที่เราเข้าใจกันในปัจจุบันแต่อย่างใด

นับวันการเมืองภาคพลเมืองยิ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัด และยึดครองความชอบธรรมใน พื้นที่ทางการเมืองไทยมากขึ้น และได้สร้างความเชื่อให้เกิดขึ้นต่อสังคมว่าจะเป็นแนวทางที่การ เมืองไทยไขว่คว้าแสวงหา เพราะการเมืองภาคพลเมืองห้อมล้อมด้วยพลังของประชาชนโดยตรง ในขณะที่พลังทางการเมืองของภาคตัวแทนเสื่อมทรุดลงทุกขณะ และหากการเมืองภาคตัวแทน ไม่มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ย่อมจะสูญเสียความชอบธรรมในการดำเนินการใด ๆ ในฐานะผู้รับฉันทามติจากประชาชนในที่สุด ดังนั้น เมื่อลัทธิประชาธิปไตยแบบตัวแทนไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาประเทศได้ ในขณะเดียวกันเราพยายามหาพลังจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่สามารถจะทำให้ระบบการเมืองการปกครองไทยเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง และมีประสิทธิภาพในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนในชาติให้ได้ การกลับไปทำความเข้าใจ และให้ความสำคัญต่อบทบาทของประชาชนเจ้าอำนาจอธิปไตย อันเป็นต้นธารของระบอบประชาธิปไตย โดยการขยายประชาธิปไตยออกนอกเวทีการแข่งขันของนักการเมือง ทำให้มันมี ลักษณะประชาธิปไตยทางตรงมากยิ่งขึ้น และอาศัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชน สิ่งที่เกิดขึ้นจึงเป็นการหลุดพ้นจากกรอบแนวคิดของการเมืองแบบเดิม ที่ให้ความสำคัญต่อด้านนักการเมืองและพรรคการเมืองมาสู่แนวคิดของการเมืองแบบใหม่ ที่ให้ความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวแสดงบทบาทของประชาชนและสังคมที่มีความหลากหลายแตกต่าง ในการร่วมกันพัฒนาและแก้ปัญหาของประเทศชาติ

ในการเมืองไทยคำว่า ปฏิวัติ กับ รัฐประหาร มักใช้ปะปนกัน แล้วแต่ผู้ยึดอำนาจได้นั้น จะเรียกตัวเองว่าอะไร เท่าที่ผ่านมามักนิยมใช้คำว่า ปฏิวัติ เพราะเป็นคำที่ดูขึงขังน่าเกรงขาม เพื่อความสะดวกในการอ้างไว้ซึ่งอำนาจที่ได้มานั้น ทั้งที่โดยเนื้อแท้แล้ว นับแต่มีการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติที่แท้จริงครั้งเดียวที่ เกิดขึ้นในประเทศไทย การยึดอำนาจโดยวิธีการใช้กำลังครั้งต่อ ๆ มาในทางรัฐศาสตร์ถือว่าเป็นเพียงการรัฐประหารเท่านั้น เพราะผู้ยึดอำนาจได้นั้นไม่ได้ทำ

การเปลี่ยนแปลงหลักการมูลฐานของระบอบการปกครองเลย ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมทางการเมืองและมีให้สับสนกับการใช้ชื่อเรียกตัวเองของคณะที่ทำการยึดอำนาจทั้งหลาย อาจสรุปความหมายแคบ ๆ โดยเฉพาะเจาะจงสำหรับคำว่าปฏิวัติ และรัฐประหารในบริวณการเมืองไทยเป็นดังนี้คือ

“ปฏิวัติ” หมายถึงการยึดอำนาจโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ยกเลิก รัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ อาจมีหรือไม่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และรัฐบาลใหม่ได้ทำการ เปลี่ยนแปลงมูลฐานระบอบการปกครอง เช่นเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย หรือคอมมิวนิสต์ ฯลฯ

ส่วน “รัฐประหาร” หมายถึงการยึดอำนาจโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ แต่ ยังคงใช้รัฐธรรมนูญฉบับเก่าต่อไปหรือประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้มีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในระยะเวลาไม่นานนักในประเทศไทย ถือได้ว่ามี การปฏิวัติ เกิดขึ้นครั้งแรกและครั้งเดียวคือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2547 โดยคณะราษฎรจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยและมีการกบฏเกิดขึ้น 12 ครั้ง และรัฐประหาร 8 ครั้ง (คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง, 2538)

ความหมายของการเมืองภาคพลเมือง

โดยทั่วไปการเมืองภาคพลเมืองมีความหมายหลากหลายตามเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น 1) การเมืองภาคปริณทลสาธารณะ (Public sphere) ที่มุ่งสร้างพื้นที่ เวที กลไก ส่วนกลางที่ไม่ใช่ รัฐสภาที่จะถกเถียง สร้างประเด็นต่าง ๆ ขยายสิทธิอำนาจต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม 2) การเมืองภาคประชาสังคม (Civil society) หรือการเมืองภาคพลเมือง (Citizen politics) ที่เน้นการมีส่วนร่วมที่แข็งขันของบุคคล องค์กรต่าง ๆ ในสังคมที่จะ ถกเถียงและบรรจุข้อตกลงในประเด็นปัญหา ต่าง ๆ หรือผลักดันบางประเด็นให้เป็นนโยบาย ของรัฐ 3) การเมืองภาคพลเมือง (People's politics) หรือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม รูปแบบใหม่ (New Social Movement) ที่มุ่ง เคลื่อนไหวสร้างจิตสำนึกในประเด็นผลประโยชน์ ร่วมของมนุษยชาติ ได้แก่ สภาพแวดล้อมโลก สภาพทุนโลก การคัดค้านโลกาภิวัตน์ เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการเมืองภาคพลเมืองในรูปแบบใด การเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม (Civil society movement) หรือ ภาคพลเมืองดังกล่าวมีองค์ประกอบสำคัญ คือ พลเมืองที่กระตือรือร้น (Active citizen) มุ่งปกป้องคุ้มครองสิทธิและมุ่งประโยชน์สาธารณะ (Common good) เป็นพลังสำคัญ

การอธิบายพลเมืองและการเมืองภาคพลเมืองนั้นสัมพันธ์กับบริบท กล่าวคือ พลเมืองที่อยู่ในกลุ่มองค์กรหรือพลเมืองในสังคมภาคการเมืองเป็นพลเมืองที่มีไขในมิติของความเป็นปัจเจกนิยมตรงกันข้าม

กลับให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มทางสังคม ซึ่งเป็น แนวคิดสำคัญของพลเมืองในแนวชุมชนนิยม (Communitarian) ที่ความสำคัญในวงวิชาการ สายหนึ่งในปัจจุบัน เช่น ในงานของนักคิดสายชุมชนนิยม อย่าง Etzioni ที่เขาค้นพบว่าพลังของ กลุ่มคนองค์กรเป็นกลไกในการขับเคลื่อนชุมชนที่ดีเพราะสถาบันทางการเมือง ดั้งเดิมมีวิกฤต เขาจึงเสนอให้รื้อฟื้นพลังชุมชนที่มีอยู่ตั้งแต่อดีต อันมีพลังอำนาจให้เป็นขบวนการใหม่ งานชิ้นนี้มาจากความเชื่อที่ว่าปัญหาต่าง ๆ (Etzioni, A, 1975) ในสังคมอเมริกามาจากรากฐานหรือเป็นผลพวงมาจากการตื่นสิทธิ การเน้นสิทธิปัจเจกบุคคลที่มีหลากหลายและเกิดขึ้นอย่างสูงมาก นับว่ามีพลังมากในการเคลื่อนตัวของสหรัฐอเมริกาผ่านสิทธิในการพูด สิทธิของส่วนบุคคลแน่นอนว่ามีโอกาสนำไปสู่ความขัดแย้งในชุมชน (ศรัณยู หมั่นทรัพย์, 2550)

การเมืองภาคพลเมือง เป็นสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิและ เสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถกำหนด วิถีชีวิตของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยกิจกรรมใดทาง นโยบายที่อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชน ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกและประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองได้ด้วยตนเอง รูปแบบการเมืองภาคพลเมือง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร กล่าวว่า รูปแบบการเมืองภาค

รูปแบบการเมืองภาคพลเมือง

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร กล่าวว่า รูปแบบการเมืองภาคพลเมือง ได้แก่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554)

1. การออกเสียงประชามติ (Referendum) การออกเสียงประชามติเป็นรูปแบบหนึ่ง ของการเมืองภาคพลเมืองที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนลงคะแนนออกเสียงในกิจกรรมหรือประเด็นต่าง ๆ ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจของรัฐในกิจกรรมหรือประเด็นนั้น การออกเสียงประชามติได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 เป็นครั้งแรก และรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาก็มีการบัญญัติไว้เช่นกัน ส่วนการออกเสียงประชามติครั้งแรกของประเทศไทย คือการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2549 อันเป็นผลของการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 โดยกำหนดให้รัฐ โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติร่าง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

2. ประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นรูปแบบการดำเนินการโดยราชการหรือรัฐที่ ให้ประชาชนมาร่วมอาจจะมาจากความประสงค์ของราชการ หรือการที่ประชาชนเคลื่อนไหวเพื่อใช้เป็นพื้นที่ใน

การได้โอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ในประเด็นที่เป็นข้อขัดแย้ง ดังนั้น ประชาพิจารณ์จึงเป็นรูปแบบที่รัฐนำมาดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม คนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน และ/หรือรับประโยชน์ต่างกันจากโครงการพัฒนาของรัฐและเป็นกระบวนการที่บริหารจัดการโดยราชการหรือรัฐ

3. การอภิปรายสาธารณะ (Public Dialogue) การอภิปรายสาธารณะหรือการถกแถลงของประชาชน (People Dialogue) เป็นกลไกของการเมืองภาคพลเมืองแต่ในสังคมไทยยังมีคำอื่น ๆ ที่มีนัยเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การสานเสวนาสาธารณะเป็นคำที่ถูกใช้โดย ศ.นพ. วันชัย วัฒนศัพท์ นักวิชาการประจำศูนย์สันติศึกษา สถาบันพระปกเกล้า เพื่อใช้เป็นกลไกแก้ไขปัญหาการเมืองที่แบ่งเป็นฝักฝ่าย ในช่วงเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม 2551 หรือประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือหรือพิจารณาอย่างใคร่ครวญ (Deliberative Democracy) เป็นคำที่มีการใช้กันหลากหลายทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันบ้าง

4. การริเริ่มกฎหมายโดยประชาชน (People Initiation) การริเริ่มกฎหมายโดย ประชาชนเป็นมาตรการที่สำคัญในการที่จะให้ระบบการเมืองรับผิดชอบต่อเจตนารมณ์ของ ประชาชนหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามจำนวนที่กำหนด สามารถเสนอร่างกฎหมายที่เห็นสมควรเข้าสู่กระบวนการพิจารณาสาธารณะและโดยทั่วไปแล้วการริเริ่มร่างกฎหมายจะตามมาด้วยการลงประชามติ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจในขั้นสุดท้าย การริเริ่มกฎหมายโดยประชาชนสามารถจำแนกประเภทได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.1) การริเริ่มกฎหมายโดยประชาชนโดยตรงอันเป็นกระบวนการที่ใช้การลงประชามติเมื่อมีการลงชื่อ เสนอกฎหมาย และ

4.2) การริเริ่มกฎหมายโดยประชาชนโดยอ้อมเป็นกระบวนการลงประชามติ หลังจากกฎหมายไม่ผ่านการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติ

5. รูปแบบอื่น ๆ การนัดหยุดงานการชุมนุมประท้วง ฯลฯ พบว่า การนัดหยุดงานมักจะเป็นวิธีการที่สัมพันธ์กับเงื่อนไขความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ จึงทำการกดดันเพื่อ ผลประโยชน์ของกลุ่มด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น การครอบครองหรือการยึดโรงงานการเดินขบวนทำลายโรงงาน อุทธรณ์ต่อการกระทำจากกฎหมาย ฯลฯ ส่วนการชุมนุมประท้วงนั้น เป็นการกระทำร่วมกันที่จะสัมพันธ์กับสิทธิทางการเมืองและสิทธิทางสังคม เริ่มจากฝูงชน มาร่วมประชุมกัน อย่างเปิดเผยในที่สาธารณะโดยอาจจะมีกิจกรรมการเล่นดนตรีเพื่อชีวิตหรือ ดนตรีร็อค มีการอภิปราย โจมตีวิพากษ์วิจารณ์ฝ่ายตรงกันข้าม เช่น ข้าราชการหรือฝ่ายการเมือง มีการจัดตั้งองค์กรปฏิบัติการด้วย จากนั้นก็จะมีการเสนอข้อเรียกร้องหรือคำอุทธรณ์ต่าง ๆ หรืออาจจะมีการเคลื่อนย้ายสถานที่ มากกว่าหนึ่งสถานที่ก็ได้

การเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทย ปัจจุบันได้รับการยอมรับและมีฐานะชอบธรรมทางการเมืองสามารถถ่วงดุลต่อรองกับการเมืองในระบบรัฐสภาได้มากขึ้น เพราะลักษณะของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคพลเมืองมิใช่แค่เพียงที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแต่ยังรวมถึงการมีจุดมุ่งหมายในการเข้าถึงอำนาจรัฐ ในหลายครั้ง พบว่า การริเริ่มหรือการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทางการเมืองจะถูกกำหนดโดยประชาชน (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555)

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมือง มีบทบาทหน้าที่ที่รองรับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลายประการด้วยกัน เช่น สิทธิการออกคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สิทธิการออกเสียงประชามติ สิทธิการเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สิทธิการเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอน ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น สิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นต้น

การพัฒนากิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมือง

การพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบส่วนร่วมนั้น นอกจากการเสริมสร้างพลังอำนาจทางการเมืองในภาคพลเมือง (People Empowerment) แล้วยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งหรือที่เรียกว่าการสร้างความสามารถทางการเมืองของประชาชน (Citizen Competence) ให้เป็นรากฐานรองรับพร้อม ๆ กันไปกับการมีบทบาทของรัฐธรรมนูญที่เอื้ออำนวยดังได้กล่าวไว้แล้ว ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเวลาขั้นตอนและปัจจัยสำคัญ โดยจะต้องทำการพัฒนากิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมือง ดังต่อไปนี้ (เชวณะ ไตรมาศ, 2548)

1. การส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถทางการเมืองสูงขึ้น (Political Competence) โดยจัดให้มีการฝึกฝน ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนและเผยแพร่ทักษะความรู้กันอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง โดยเฉพาะทักษะของการต่อสู้ทางการเมืองในวิถีทางสันติที่ช่วยในการ ประนีประนอมและประสานประโยชน์
2. การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองของประชาชน (Citizen Culture) โดยจัดให้มีการสร้างขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี แนวความคิดและจริยธรรมที่สามารถใช้ เป็นบรรทัดฐานอ้างอิงร่วมกันได้หรือเป็นต้นแบบในการถ่ายทอดแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองร่วมกันได้
3. การส่งเสริมสถาบันทางการเมืองของประชาชนให้เข้มแข็งขึ้น (Political Institutionalization) โดยส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง สามารถดำเนินงานได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติภาระหน้าที่อย่างเป็นระบบ มีการกระจายอย่างทั่วถึง สามารถพึ่งพาตัวเองได้และมีความคงทนสามารถเผชิญกับปัญหาแรงกดดันได้อย่างหนักแน่นมั่นคงตลอดจนมีการพัฒนาและ หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงผู้นำและบุคลากรที่มีความสามารถได้โดยราบรื่นและถ่ายโอนภารกิจอย่างต่อเนื่อง (อนุชาติ พวงสำลี และกฤติยา อาชวนิจกุล, 2552)

4. การส่งเสริมขบวนการทางการเมืองของประชาชน (Political Movement) ให้มี การดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมและมีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับส่วนอื่นของสังคม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ตลอดจนการพัฒนาให้ก้าวหน้าสูงขึ้น

5. การส่งเสริมเครือข่ายทางการเมืองของประชาชน (Political Network) ให้มีการ เชื่อมโยง และการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันภายนอก ทั้งในทางราบและทางตั้ง มีการแบ่งงานกันทำและมีการยึดโยงกับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด

6. การส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนให้แพร่หลาย (Political Communication) โดยจัดให้มีระบบสารสนเทศ มีระบบทางด่วนข้อมูลที่มีประสิทธิภาพฉบับไว้วางใจและกระจายอย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการปรับความทันสมัยของข้อมูล ตลอดจนระบบการบริการและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสูงและ ยืดหยุ่นสูงด้วย

7. การส่งเสริมมาตรการและกลยุทธ์ทางการเมืองของประชาชน (Political Strategy) โดยส่งเสริมให้มีระเบียบวิธีที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมือง และ เป้าหมายทางการเมืองที่ต้องการบรรลุด้วย รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากเงื่อนไขของ กฎหมาย รัฐธรรมนูญ โอกาส สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ตลอดจนการจัดการในการใช้ ทรัพยากรทางการเมืองที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์หรือประสิทธิผลทางการเมืองได้สูงด้วย โดยเฉพาะมาตรการและกลยุทธ์ที่สำคัญที่จำเป็นต้องใช้ในการประสานประโยชน์และลดความขัดแย้ง การกดดัน เกรงใจต่อรอง ควบคุมตรวจสอบ การเจาะลึกและเกาะติดกับกรณีต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การเรียกร้องหรือแม้แต่การ สร้างแนวร่วมพันธมิตร การสร้างอิทธิพลรูปแบบต่าง ๆ ต่อองค์กรของรัฐ

8. การส่งเสริมบรรทัดฐานทางการเมืองของประชาชน (Political Norm) โดยจัดให้มี การสร้างสรรค์ สังคม ปลูกฝังและสืบสานจารีตประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคพลเมืองขึ้นมา ร่องรับอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

9. การส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองของประชาชน (Political Socialization) โดย จัดให้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างทัศนคติ ค่านิยมและหล่อหลอมพฤติกรรมทางการเมืองในภาคพลเมือง ในระหว่างเครือข่ายการเมืองภาคพลเมืองด้วยกันเอง

10. การส่งเสริมให้มีการสร้างผู้นำประชาชนทดแทน (Political Reproduction) โดยจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรหรือทรัพยากรบุคลากรทางการเมืองภาคพลเมือง สร้างยุวชนการเมืองภาค ประชาชน มีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาเรียนรู้และฝึกฝนทักษะใหม่ ๆ ที่มีความก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น

11. การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองในหมู่ประชาชน (Political Leadership) โดย จัดให้มีการส่งเสริมภาวะผู้นำใหม่ทางการเมืองที่ไม่เน้นการแข่งขันทางอำนาจหรือเพื่อการ แข่งขันเข้ากุมอำนาจรัฐ แต่เน้นความสำคัญของการมีภาวะผู้นำทางการเมืองแบบพลเมือง รวมทั้งการส่งเสริมการ สร้างวิบุรุษมวลชนด้วย

12. การส่งเสริมให้ประชาชนมีทางเลือก (Alternative Politics) โดยจัดให้มีการสร้าง ทางเลือกใหม่ ให้แก่ประชาชน นอกเหนือจากแบบแผนดั้งเดิมที่เน้นการมีส่วนร่วมแบบทางอ้อม โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมแบบทางตรงมากขึ้น ให้มีสิทธิมีส่วนในการตัดสินใจที่แท้จริง ขยายโอกาสให้ประชาชนเป็นฝ่ายนำ ในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะ โดยเฉพาะในการแก้วิกฤติการณ์หรือปัญหาสำคัญทั้งระดับชุมชนและระดับชาติ รวมทั้งการแก้ไขปัญหากันเองระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้อง

13. การส่งเสริมอุดมการณ์ทางการเมืองในหมู่ประชาชน (Political Ideology) โดยจัดให้มีการสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองภาคพลเมืองแยกเป็นเอกเทศต่างหากจากกรอบอุดมการณ์ทางการเมืองที่พรรคการเมืองนำเสนอและสามารถสร้างแรงบันดาลใจทางการเมืองให้แก่ประชาชนด้วยกันเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาท้องถิ่นด้วยพลเมือง - สร้างทุนมนุษย์ - สร้างทุนทางสังคม

การสร้างพลเมืองสามารถกระทำได้อย่างดีในระดับท้องถิ่นด้วยเป็นการพัฒนาท้องถิ่นแต่ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างทุนมนุษย์ ทุนของสังคมและสร้างพลเมืองไปด้วย การพัฒนาท้องถิ่นในลักษณะนี้พึงคำนึงถึงหลักการ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2551, น.109) ต่อไปนี้

ประการแรก กระจายอำนาจให้มากขึ้นเช่น การบริหารท้องถิ่น เทศบาล หรือทห. ทำให้หน่วยย่อยมีขนาดเล็ก กะทัดรัด ซึ่งใกล้ชิดและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในชุมชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมสะดวกยิ่งขึ้น

ประการที่สอง จัดประชุมแขวง ชุมชน ซอยหน่วยย่อยต่าง ๆ หรือประชาคมอย่างสม่ำเสมอ

ประการที่สาม จัดหางบประมาณให้ประชาคม ชุมชน-ทำพันธมิตรหรือเครือข่ายในการทำประโยชน์ให้เฉพาะส่วนของตนหรือท้องถิ่นโดยรวม

ประการที่สี่ จัดการศึกษาให้คนรักท้องถิ่น เช่น มีห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือของเมือง ค้นคว้าประวัติ วัฒนธรรม การพัฒนาการวัฒนธรรม อารยธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ

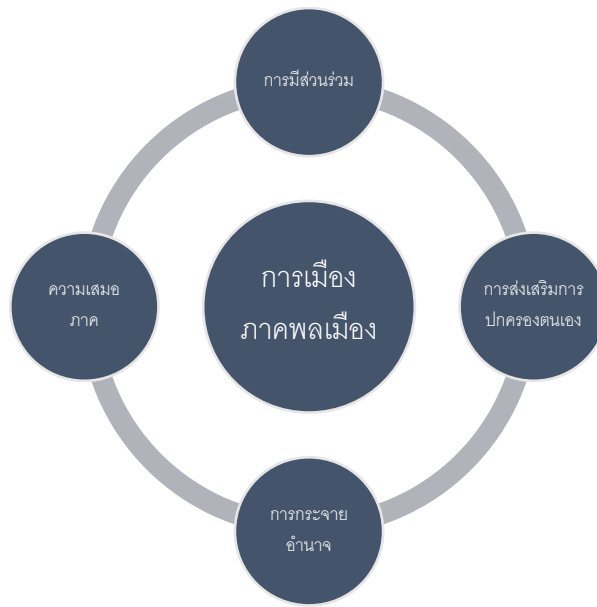
ประการที่ห้า การแบ่งเขตพื้นที่หรือหน่วยย่อยในการปกครองท้องถิ่นควรคำนึงถึงความเป็นธรรมชาติ/ความมีอยู่จริงของชุมชนและสำนึกของประชาชน ว่าท้องถิ่นนั้นเป็นของเขาจริง

สรุป

การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชน เพื่อลดฐานการครอบงำของรัฐ รวมทั้งการโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชน จัดการด้วยตนเองโดยตรงหรือเป็นการเข้าถึงอำนาจเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะโดยไม่ต้องผ่านการเมืองแบบประชาธิปไตยตัวแทน นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบการใช้อำนาจและการถอดถอนโดยภาคประชาชนที่นอกเหนือจากการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งเท่านั้นและยังหมายถึงความร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐและผูกพันในทางสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาทางการเมืองของพลเมือง การเมืองภาคพลเมืองมีฐานะขอธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นการเมืองที่ประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหรือกระทำการ (Actors) ทางการเมือง ในฐานะที่เป็นปัจเจก กลุ่ม องค์กรหรือเครือข่ายมากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การเมืองภาคพลเมืองเป็นแนวคิดและหลักการสำคัญของการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป้าหมายของประชาธิปไตยชุมชน คือ การปลุกความตื่นตัว ปลุกความตระหนักถึงสิทธิความเป็นประชาชนของคนในชุมชนท้องถิ่นตามสิทธิชุมชนในรัฐธรรมนูญ ให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาปกป้อง ลุกขึ้นมาจัดการปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีความเสมอภาคมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของส่วนรวมและเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องของประชาธิปไตยโดยตรง ทำให้เป็นประชาธิปไตยที่กินได้คือประชาธิปไตยที่สามารถแก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้านได้จริงๆ

ภาพที่ 1 แสดงการเมืองภาคพลเมือง

เอกสารอ้างอิง

- เชาวนะ ไตรมาศ. (2548). *การเสริมสร้างภาคประชาชนกับการสร้างฐานรากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. ในศูนย์ประชุมสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ: การเมืองประชาชน: ความยั่งยืนของประเทศไทย: การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ส.เจริญ การพิมพ์.
- คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง. (2538). *รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง (คปก)*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสร้างเสริมสุขภาพ.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2550). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: รากฐานของการเมืองภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2551). *การเมืองภาคพลเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- อนุชาติ พวงสำลี และกฤติยา อาชวนิจกุล. (2552). *ขบวนการประชาสังคมไทย: การเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น

THE POLITICAL TRUST OF PEOPLE TOWARDS LOCAL POLITICIANS*

นิภา ทัดตานนท์

Nipa Thattanon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: nipa1011@gmail.com

บทคัดย่อ

ความไว้วางใจเป็นหัวใจสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเพราะประชาชนคือผู้เสียภาษี และเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย หากประชาชนขาดความไว้วางใจแล้วหน่วยงานภาครัฐก็จะขาดความร่วมมือจากประชาชน ประชาชนเห็นว่านักการเมืองถือเป็นบุคคลสาธารณะจึงต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าปกติจะทำกิจกรรมที่ทำอะไรก็เกิดประเด็นที่ประชาชนรับรู้ได้หรือบางครั้งผ่านสื่อต่างๆให้ประชาชนได้รับรู้ ซึ่งประชาชนจะคาดหวังกับนักการเมืองที่ตนเองเลือก ปัจจัยที่ประชาชนมอบความไว้วางใจทางการเมืองให้นักการเมืองท้องถิ่นนั้นได้แก่ 1. ปัจจัยด้านนโยบาย คือ 1.1 ด้านนโยบายว่าด้วยท้องถิ่น 1.2 ด้านบริการสาธารณะ 2. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการทำงาน 3. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง 4. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ

คำสำคัญ: ความไว้วางใจทางการเมือง, นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

Trust is essential for engaging with government agencies because citizens are taxpayers and law-abiding individuals. If citizens lack trust, government agencies will lose their cooperation. Citizens view politicians as public figures who must be more responsible than usual, as their actions can raise issues that the public becomes aware of, sometimes through various media. Citizens have expectations of the politicians they elect. The factors

* วันที่รับบทความ: 2 พฤศจิกายน 2563; วันแก้ไขบทความ 20 ธันวาคม 2563; วันตอบรับบทความ: 25 ธันวาคม 2563

that lead citizens to place their political trust in local politicians include policy factors such as local policy and public services, the effectiveness of their work, political communication, and personality.

Keywords: Political trust, Political politician

บทนำ

การเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนอยู่ในภาวะวิกฤติและถูกมองว่าไม่สามารถสร้างความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในแง่ของการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนซึ่งมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในบริบทของพหุสังคมประชาธิปไตย ดังนั้น เมื่อลดระดับการวิเคราะห์มาอยู่ในระดับประเทศโดยหันย้อนกลับมามองพัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทย พบว่า การเติบโตของกระแสประชาธิปไตยได้ก่อให้เกิดมีกระแสเรียกร้องให้รัฐบาลกระจายอำนาจมาเป็นระยะ ๆ และมีการถกเถียงกันในหมู่นักวิชาการเรื่อยมา อันเนื่องกระบวนการใช้อำนาจของผู้นำ และการรวมศูนย์อำนาจของรัฐและระบบราชการ จนกระทั่งเมื่อเกิดความรุนแรงทางการเมืองขึ้นในปี พ.ศ. 2535 และประชาชนเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะเหนือฝ่ายเผด็จการทหาร แนวความคิดในการปฏิรูปทางการเมืองจึงได้เริ่มขึ้น จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 อันนับเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการปฏิรูปกลไกประชาธิปไตยใหม่ กลไกอำนาจในหลายส่วนได้ถูกปฏิรูปเสียใหม่โดยเฉพาะในส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิวัติรากฐานของประชาธิปไตยโดยอย่างแท้จริง ได้เกิดมีแนวทางการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจออกมาเป็นกฎหมายเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของที่มาของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปรับแก้กฎหมายอยู่หลายครั้งจึงทำให้ในปัจจุบันโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบไม่ว่ากรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ล้วนมีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้งสิ้น และผู้บริหารท้องถิ่นดังกล่าวสามารถแต่งตั้งรองนายกที่ปรึกษาและเลขานุการได้ (โกวิท พวงงาม, 2549, หน้า 27) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตำแหน่งมาจากการเลือกตั้งผ่านการตัดสินใจของประชาชน เข้ามาเป็นผู้นำท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง ประกอบกับได้มีการออกพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งครอบคลุมการพัฒนางานบริหารด้าน ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อัน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชนสังคม การรักษาความสงบ

เรียบร้อยการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรม การท่องเที่ยวการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม งานด้านศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้มีการถ่ายโอนภารกิจต่าง ๆ จากส่วนภูมิภาคให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเอง ดังนั้นผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือนักการเมืองท้องถิ่น ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งจะมีอำนาจในการบริหารองค์กร บุคลากร เงินงบประมาณ ซึ่งจะนำมาซึ่งช่องทางการแสวงหาผลประโยชน์ อำนาจทางการเมือง จึงทำให้ นักการเมืองท้องถิ่นผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นจึงมีการแข่งขันกันสูง

แนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กล่าวว่า เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติงานภาครัฐ คือ การได้มาซึ่งความไว้วางใจ (public trust) ของประชาชน นโยบายและเป้าหมายสำคัญของการบริหารงานภาครัฐ กล่าวคือ เป็นการสร้างความศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน ข้าราชการควรมีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐและควรมีการพัฒนากระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อป้องกันการประพฤติทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งเพื่อเป็นการมุ่งเน้นการเสริมสร้างจิตสำนึกข้าราชการให้ประพฤติตนอย่างมีอาชีพและมีคุณธรรม จริยธรรม และมีสมรรถนะความสามารถในการให้บริการประชาชน

ดังนั้นความสำคัญของความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อภาครัฐและข้าราชการยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการภาครัฐ ดังที่สำนักงาน ก.พ. ได้ให้ความเห็นไว้ว่าความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล หน่วยงานราชการและข้าราชการ คือ ระดับของความมั่นใจที่ประชาชนมีต่อรัฐบาลหน่วยงานราชการ และข้าราชการในการทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ซื่อสัตย์ ในฐานะตัวแทนของปวงชนของประเทศ ความไว้วางใจนี้ มักวัดจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและนำมาเปรียบเทียบตามกาลเวลาที่ผ่านไปอย่างไรก็ดี (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2550 : 6)

มีนักทฤษฎีบางกลุ่ม เช่น Hardin ที่ได้ให้ความเห็นว่า ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อภาครัฐ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้เนื่องจากสถาบันทางการเมืองและทางภาครัฐมีความซับซ้อน ยากที่ใครจะทำความเข้าใจและไว้วางใจได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น จึงไม่สามารถนำความคิดเห็นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อภาครัฐมาสรุปได้ว่าประชาชนมีหรือไม่มีความเชื่อถือไว้วางใจต่อรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ หรือตัวข้าราชการ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีนักวิชาการอีกท่าน ที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับ Hardin นั่นคือ Luhmann ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า “เราไม่สามารถมีความไว้วางใจ (trust) ต่อภาครัฐได้จะมีได้แต่เพียงความมั่นใจ (confidence) เท่านั้น” เนื่องจาก Luhmann เชื่อว่าความไว้วางใจเกิดจากความเสี่ยงและความไม่แน่นอน ในขณะที่ความมั่นใจเกิดจากสถานะที่แน่นอน ดังนั้นนักวิชาการกลุ่มนี้ จึงสรุปว่าไม่สามารถวัดระดับ

ความไว้วางใจที่มีต่อภาครัฐได้ แต่การยึดถือหลักคุณธรรมและสมรรถนะเท่านั้นที่มีอำนาจพยากรณ์ต่อความไว้วางใจในผู้บังคับบัญชา (Boies & Corbett as cited in Knoll, 2007)

ถึงแม้ว่าจะมีนักวิชาการและนักทฤษฎีหลายฝ่าย มองนิยามของคำว่า “ความไว้วางใจ” แตกต่างกัน และเห็นว่าความไว้วางใจเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดหรือกำหนดได้แต่ในเชิงปฏิบัติแล้วรัฐบาล ทั่วโลกมีความเชื่อว่าระดับความไว้วางใจของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานในหน่วยงานภาครัฐรวมทั้งตัวข้าราชการเองก็ควรที่จะให้ความสำคัญและตระหนักถึงระดับความไว้วางใจของประชาชน เพราะประชาชนคือผู้เสียภาษีและเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย หากประชาชนขาดความไว้วางใจ แล้วหน่วยงานภาครัฐก็ขาดงบประมาณส่วนหนึ่งในการทำงาน และกฎหมาย บ้านเมืองอาจถูกมองข้ามและไม่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ อาจจะมีผลกระทบต่อแรงจูงใจของประชาชนในการเข้ามาทำงานภาครัฐอีกด้วย การปฏิบัติงานหรือความมีตัวตนอยู่ของภาครัฐก็จะไม่มีความหมายอีกต่อไป

องค์กรแห่งความร่วมมือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้ให้ความสำคัญกับความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อภาครัฐเป็นอย่างมาก โดยเห็นว่าจริยธรรม (ethics) ในระบบราชการเป็นพื้นฐานของความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานภาครัฐและเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่หลักธรรมาภิบาล ดังคำกล่าวของ OECD ที่ว่า “การให้บริการสาธารณะเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจสาธารณะ ประชาชนมีความคาดหวังว่า ข้าราชการจะรับใช้ผลประโยชน์สาธารณะด้วยความยุติธรรมและมีการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐอย่างเหมาะสมในแต่ละวัน มีความยุติธรรมและมีความน่าเชื่อถือในการจัดบริการสาธารณะ ความยุติธรรม และความน่าเชื่อถือจะเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความไว้วางใจสาธารณะ” (OECD, 2000)

ระดับความไว้วางใจของประชาชนแต่ละบุคคลแตกต่างกันขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อาทิ ความแตกต่างทางด้านความเชื่อและวัฒนธรรม คุณลักษณะทางเชื้อชาติและสังคม เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น ระดับการมีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์กับข้าราชการและหน่วยงานของรัฐ ความเข้าใจและการรับรู้ถึงหน้าที่ความรับผิดชอบกิจกรรม หรือการรณรงค์ต่าง ๆ ที่ภาครัฐบริหารจัดการ และปัจจัยที่สำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อลักษณะงานภาครัฐ แม้ว่าปัจจัยนี้อาจไม่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนในทันที แต่ก็ถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระดับความไว้วางใจของประชาชน (Bandura, A., 1977)

ความไว้วางใจ คือ ความเชื่อที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้มีให้กับบุคคลอื่น ว่าบุคคลนั้นจะซื่อสัตย์ต่อเขาไม่ทำร้ายหรือเอาเปรียบเขา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี ๆ ต่อกันเกิดความตั้งใจที่จะทำสิ่งดี ๆ ให้กัน ให้ความร่วมมือในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยใจจริง และเกิดความภักดีต่อกัน การจะไว้วางใจหรือเชื่อใจใครนั้น มีองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ ความรู้ความสามารถ

ในสิ่งที่ทำ และความเป็นคนดี มีคุณลักษณะดีโดยเนื้อแท้ มิใช่อ้างอิงอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะบางคนมีความรู้ความสามารถ แต่มีนิสัยที่ไม่ดี เอาไรต์เอาเปรียบคนอื่น ทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของตนหรือพวกพ้องของตนเท่านั้น ไม่ได้มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ก็ไม่สามารถที่จะทำให้คนเชื่อใจได้อย่างแท้จริง หรือบางคนเป็นคนดี แต่ไม่มีความรู้ความสามารถในสิ่งที่ทำก็ทำให้คนไม่เชื่อถือในความสามารถของเขา ก็ทำให้คนนั้นรู้สึกมีปมด้อย และถ้าเขาไม่สามารถทำใจยอมรับได้ ก็จะเป็นที่มาของปัญหาสัมพันธภาพของกันและกัน หรือการทำงานในที่สุด

ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่สร้างได้ แต่ไม่สามารถสร้างได้ภายในวันเดียว ต้องใช้เวลาและความต่อเนื่องในการสร้างอยู่ตลอดเวลา และต้องอาศัยความซื่อสัตย์และความจริงใจในการสร้างเป็นหลัก และความไว้วางใจนั้นสามารถถูกทำลายลงได้ ถ้าขาดความซื่อสัตย์ที่มีต่อกัน และเมื่อความไว้วางใจถูกทำลายลงแล้วยากที่จะเรียกกลับคืนมาได้ หรือถ้าจะสร้างคืนมาต้องใช้เวลาและความพยายามและพลังที่มากกว่าตอนเริ่มแรกที่สร้างอย่างมหาศาลความสำคัญของความไว้วางใจ มีดังนี้

1. ความไว้วางใจมีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพหรือบทบาทไหน เมื่อคนมีความไว้วางใจกันก็เป็นที่มาของความสุขในการดำเนินชีวิตและการทำงาน
2. ความไว้วางใจเป็นหัวใจหรือรากฐานที่ทำให้เกิดความรักความอบอุ่นในครอบครัวที่ทำให้ครอบครัวและสังคมน่าอยู่มากขึ้น
3. ความไว้วางใจยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลกล้าทำในสิ่งต่างๆ ทั้งที่สิ่งนั้นไม่เคยทำมาก่อน แต่เกิดความมั่นใจและเชื่อใจกับสิ่งที่ทำ จึงทำให้คนนั้นประสบความสำเร็จ
4. ความไว้วางใจเป็นหัวใจหรือรากฐานในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน

สรุปได้ว่า ความไว้วางใจหมายถึง ความเชื่อของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการเข้ามามีส่วนกับหน่วยงานภาครัฐ ความไว้วางใจของประชาชน เพราะประชาชนคือผู้เสียภาษี และเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย หากประชาชนขาดความไว้วางใจแล้วหน่วยงานภาครัฐก็จะขาดความร่วมมือจากประชาชน ดังนั้นไม่ว่าบุคคลใดจะอยู่ในสถานภาพไหน บทบาทอะไรก็ตาม จำเป็นที่จะต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งในส่วนที่ทำให้ตนเอง เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ และรู้จักที่จะไว้วางใจคนอื่น ก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและในการทำงาน

ทฤษฎีความไว้วางใจทางการเมือง

ความไว้วางใจนั้น เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งปรากฏให้เห็นจากงานเขียนของนักปรัชญาการเมืองอย่าง Thomas Hobbes ที่เห็นว่า ประชาชนต้องการรัฐบาลเพื่อรักษาระเบียบ

ในสังคมเพื่อช่วยให้เราสามารถมีชีวิตที่ดีได้ และคาดหมายได้ว่าจะไม่ถูกล่วงละเมิดจากผู้อื่น ดังนั้นประชาชนจึงต้องไว้วางใจประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในสถาบันการเมือง (ที่ทำหน้าที่ปกครองพวกเขา) ส่วน John Locke เห็นว่า ประชาชนต้องให้ความไว้วางใจรัฐบาล ถ้ารัฐบาลทำงานได้ดีแต่ความไว้วางใจจะลดลงถ้ารัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพดีพอ เมื่อนั้นสังคมมีสิทธิที่จะเรียกอำนาจกลับคืนมาจากผู้ปกครองได้ (Hardin, Russell, 1999)

1. ทฤษฎีความไว้วางใจทางการเมืองของ Kenneth Newton & Pippa Norris

ความไว้วางใจทางการเมืองของ Kenneth Newton & Pippa Norris (Turton, A., 1987) ซึ่งมองความรู้สึกเชื่อมั่นในสถาบันทางการเมืองผ่านแนวคิด 3 สำนักคิดหลัก ในการอธิบายความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง ทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบันได้อันจะมีผลไปยังการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ได้แก่

1.1 ตัวแบบในแง่ของจิตวิทยาสังคม

สำนักคิดนี้มองความไว้วางใจและความเชื่อมั่นว่าเป็นลักษณะพื้นฐานของบุคลิกภาพของมนุษย์แต่ละคนเห็นว่า ความรู้สึกถึงความดีที่อยู่ภายในจิตใจ ซึ่งก็คือ การไว้วางใจในผู้อื่นและตนเอง และการมองโลกในแง่ดีจะเป็นตัวกำหนดความไว้วางใจในระดับพื้นฐาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองจะมีอิทธิพลต่อลักษณะเชิงพฤติกรรมอื่นๆ อย่าง ส่วน Rosenberg กลับโต้แย้งว่า ความรู้สึกไว้วางใจในบุคคล และความเชื่อที่ว่าประชาชนจะร่วมมือกันเป็นพื้นฐาน และมีแนวโน้มว่าจะช่วยเหลือ คนอื่น ๆ ต่างหากที่จะเป็นตัวกำหนดความไว้วางใจในตัวคนอื่น เพราะแต่ละคนจะมองโลกในแง่ดีและเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ร่วมมือรวมถึงการไว้วางใจหรือไม่ เกิดจากเหตุการณ์ที่ส่งผลในทางจิตใจในอดีตและถูกก่อตัวขึ้น ส่วนคนที่มองโลกในแง่ร้ายก็เป็นผลมาจากประสบการณ์ส่วนตัวในชีวิตของพวกเขา คนกลุ่มหลังนี้จึงค่อนข้างที่จะปกป้องตัวเองหรือแปลกแยกออกไป ไม่ไว้วางใจและระวังบุคคลอื่น และมองโลกในแง่ร้ายรวมถึงประชาชนและนักการเมืองทั่วไป (Rosenberg, 1993)

1.2 ตัวแบบในแง่สังคมและวัฒนธรรม (The Social and Cultural Model)

สำนักคิดนี้เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่เห็นว่า ความสามารถที่จะไว้วางใจผู้อื่นและดำรงความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนเป็นผลผลิตของประสบการณ์ทางสังคมและกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคม (Socialization) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็สมาชิกในสมาคมอาสาสมัครของสังคมสมัยใหม่ ทฤษฎีนี้จึงต้องมองย้อนกลับไปแนวคิดของ Alexis de Tocqueville & John Stuart Mill ซึ่งเน้นไปที่ความสำคัญของสมาคมอาสาสมัครและการผูกพันทางสังคมในฐานะที่เป็นพื้นฐานของเรียนรู้ประชาธิปไตย นักคิดร่วมสมัยหลายคนก็ได้เห็นสอดคล้องกันว่า ความไว้วางใจ การพึ่งพาและแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และความร่วมมือกันเป็นความสามารถของสังคมในการที่จะเสริมสร้างลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นไปที่

ความสำคัญของประชาสังคมในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะร่วมมือหรือให้ความสนใจในเรื่องความไว้วางใจหรือวัฒนธรรมว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของประชาธิปไตยที่สันติและมีเสถียรภาพ

1.3 ตัวแบบในแง่ของผลงานสถาบัน (The Institution Performance Model)

สำนักคิดนี้ เน้นไปที่ผลงานและการดำเนินงานของรัฐบาลในฐานะที่เป็นกุญแจที่จะเข้าใจถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล โดยเห็นว่า ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นไม่ได้เป็นบุคลิกภาพของบุคคลหรือเป็นผลผลิตโดยตรงของสภาพสังคมซึ่งเกี่ยวพันกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยหรือทุนทางสังคมที่ได้รับการพัฒนาแล้ว แต่เป็นการประเมินผลการดำเนินงานของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ ความเชื่อมั่นในสถาบันการเมืองจึงมีลักษณะที่กระจัดกระจายอยู่ท่ามกลางรูปแบบบุคลิกภาพที่หลากหลาย และรูปแบบทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป สถาบันของรัฐที่ดำเนินงานอย่างดีก็จะสามารถได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน ส่วนสถาบันที่ดำเนินงานไม่ดีหรือไม่มีประสิทธิภาพก็จะก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจและความเชื่อมั่นต่ำ

2. ทฤษฎีความไว้วางใจของ Stephen R. Covey

ความไว้วางใจในแง่ของพฤติกรรมที่ผู้นำควรมีและควรเป็น มีหลักการดังนี้

ข้อแรก มีบุรณภาพ หมายถึง จริยธรรม ความซื่อสัตย์ พูดอย่างไรทำอย่างนั้น กล่าวที่จะยืนหยัดทำทุกอย่างให้สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อ

ข้อสอง มีเจตนาดี พฤติกรรมที่จะแสดงออกมา ความไว้วางใจจะเกิดขึ้นเมื่อเจตนาตรงไปตรงมา อยู่บนรากฐานของประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

ข้อสาม มีความสามารถในงานที่ทำ มีความเชี่ยวชาญ รอบรู้ มีทักษะ มีความสามารถในสาขาที่ตนทำความสามารถเชิงความไว้วางใจ ประกอบด้วย TASKS ดังนี้ T=Talent (ฝีมือ) A=Attitudes (ทัศนคติ) S=Skills (ทักษะ) K=Knowledge (ความรู้) S=Style (สไตล์)

ข้อสี่ มีผลการทำงานในอดีตที่ผ่านมาดี แสดงให้ทุกคนได้เห็นว่าผลงานอดีตที่ผ่านมาสามารถสร้างผลลัพธ์และมีเหตุผลขั้นดี (Stephen R. Covey, 2004)

จากทฤษฎีนี้ทำให้ทราบได้ว่า ความไว้วางใจทางการเมืองมีปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อผู้นำทางการเมืองพอสมควร นักการเมืองทุกคนอาจมีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ทั้งนี้ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินว่าจะไว้วางใจใครหรือไม่ไว้วางใจใคร

ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง

ประชาชนเห็นว่านักการเมืองถือเป็นบุคคลสาธารณะ จึงต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าปกติจะทำกิจกรรมที่ทำอะไรก็จะต้องเกิดประเด็นที่ประชาชนรับรู้ได้ หรือบางครั้งผ่านสื่อต่างๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ ซึ่ง

ประชาชนจะคาด หวังกับนักการเมืองที่ตนเองเลือก ฉะนั้น ปัจจัยที่ประชาชนมอบความไว้วางใจทางการเมืองให้แก่การท้องถิ่นนั้นอาจมีดังนี้

1. ปัจจัยด้านนโยบาย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2560 เป็นต้นมา โดยมีบทบัญญัติกำหนดให้พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นต้องเริ่มดำเนินการต่าง ๆ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จากผลการเลือกตั้งที่ออกมาพรรคการเมืองที่ได้เข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศ โดยประชาชนเจ้าของประเทศที่จะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจและให้คำตอบที่ดีที่สุดแก่สังคม ในขณะที่พรรคการเมืองเองหากต้องการจะเป็นผู้ได้รับชัยชนะในสนามเลือกตั้งครั้งนี้คงต้องมีกลยุทธ์ในการหาเสียงที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน อีกทั้งต้องมีนโยบายพรรค ที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน นโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการทำงานของพรรคที่เป็นรัฐบาลต้องสนใจที่จะกำหนดนโยบายที่ดีและให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุข ความเสมอภาค และความเป็นธรรมให้กับประชาชนและความเจริญให้แก่ประเทศนโยบายถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวในการบริหารประเทศ โดยลักษณะปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจมีดังนี้

1.1 ด้านนโยบายว่าด้วยท้องถิ่น

นโยบายท้องถิ่นที่ผ่านมา ที่ผ่านมาการเมืองท้องถิ่นไม่เกิดสาระต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากนัก ด้วยสาเหตุในหลายประการ อาทิ

- (1) เป็นเรื่องการต่อรองอำนาจทางการเมือง
- (2) เป็นการแย่งชิงโครงการงบประมาณพัฒนาลงในพื้นที่ตนเอง
- (3) การขอโครงการแบบนางบประมาณไปดำเนินการเอง มีปัญหาการส่งใช้เงินยืม

จนเป็นปัญหาทั่วถึงจาก สตง. ผูกพันมาอย่างต่อเนื่อง

(4) การไม่เข้าใจภารกิจหน้าที่ท้องถิ่นอย่างถ่องแท้ มองแต่เรื่องโครงการก่อสร้างเพราะใช้เม็ดเงินได้มากกว่า ไม่มีเรื่องสาธารณภัยความเดือดร้อนของชาวบ้าน เช่นความสงบเรียบร้อยภายใน โรคระบาดทั้งพืชสัตว์และมลภาวะ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาอาชีพ การสังคม สงเคราะห์ ฯลฯ เป็นต้น

1.2 ด้านบริการสาธารณะ (Public Service)

“การบริการสาธารณะ” หมายถึง กิจกรรมที่อยู่ในความอำนาจการหรืออยู่ในการควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน กล่าวอีกนัยหนึ่ง บริการสาธารณะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะที่ดำเนินการจัดทำขึ้นโดยบุคคลในกฎหมาย

มหาชน หรือโดยเอกชน ซึ่งฝ่ายปกครองต้องใช้อำนาจในการกำกับดูแลบางประการและอยู่ภายใต้ระบบพิเศษ ทั้งนี้ บริการสาธารณะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- (1) บริการสาธารณะปกครอง คือกิจกรรมที่โดยสภาพแล้วเป็นงานในหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน
- (2) บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม คือบริการสาธารณะที่เน้นทางด้านการผลิตการจำหน่าย การให้บริการและมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับดังเช่นกิจการของเอกชน (วิสาหกิจเอกชน)
- (3) บริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม คือบริการสาธารณะที่เป็นการให้บริการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องการความอิสระคล่องตัวในการทำงานโดยไม่มุ่งเน้นการแสวงหากำไรเช่น การแสดงนาฏศิลป์ พิพิธภัณฑสถาน การกีฬา การศึกษาวิจัย ฯลฯ

2. ปัจจัยด้านประสิทธิผลการทำงาน

ความสำคัญของประสิทธิผล ว่าเป็นความสามารถขององค์การในการสร้างการปฏิบัติการในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงปริมาณทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการของการดำเนินงานและได้ให้ความสำคัญในความแตกต่างระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิภาพนั้นถือได้ว่าเป็นการที่มีการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองน้อยที่สุด แต่ในส่วนของประสิทธิผลนั้นได้คำนึงถึงความสำเร็จในแง่ความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่สองคำนี้ มีความหมายที่ใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกันคือองค์การจะมีวิธี ดำเนินการปฏิบัติการในการใช้ทรัพยากรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด โดยมีเป้าหมายคือประสิทธิผล (วรพล สุพรรณอ่วม, 2554, หน้า 15-16) ความสำคัญในเรื่องประสิทธิผลขององค์การว่า ประสิทธิภาพนั้นได้เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานและกว้างขวาง ตั้งแต่ยุคแรกในการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีองค์การและถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญ เพราะเป็นแก่นของแนวคิดที่มีผลในการขับเคลื่อนองค์การในด้านต่าง ๆ เช่นโครงสร้างขององค์การวัฒนธรรมขององค์การภาวะผู้นำการวางแผนทางด้านยุทธศาสตร์ขององค์การเพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมายขององค์การ ดังนั้นประสิทธิผลขององค์การจึงถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญ เพราะเป็นเป้าหมายสูงสุดของผู้บริหารที่จะต้องบรรลุถึงและประสิทธิผลขององค์การ (Organization Effectiveness) ก็ยังมีความสำคัญต่อทิศทางขององค์การเพราะเป็นการมองในระดับขององค์การที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ในระยะสั้นและระยะยาวทั้งในเชิงกระบวนการและผลลัพธ์ ซึ่งสามารถที่จะส่งผลในเรื่องของความสำเร็จขององค์การด้วย (ปริญญ บุญฉวย, 2556 หน้า 10)

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication)

การสื่อสารถือเป็นหัวใจสำคัญของการติดต่อสัมพันธ์ของมนุษย์ ในทางการเมืองการสื่อสารทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองหรือที่เรียกว่า การสื่อสารทาง

การเมือง ทำให้เกิดการไหลเวียนของสารอันจะช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ในทางการเมือง และสามารถตัดสินใจประเด็นทางการเมืองได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล นั่นคือ สามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการถ่ายทอด และการแพร่ของข่าวสารทางการเมือง อันเกี่ยวกับการเมืองระหว่างผู้มีตำแหน่งทางการเมืองกับประชาชน หรือระหว่างนักการเมืองกับสถาบันทางการเมืองที่ครอบคลุมการสื่อสาร ในทุกกิจกรรมของมนุษย์ทางสังคมและการเมือง รวมทั้งเป็นการจัดระเบียบทางสังคม เพื่อให้คนในสังคม เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมการเมือง เช่น การเข้าร่วมทางการเมือง การเลือกสรรค์ทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองไว้ว่า “เป็นการอธิบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ (รายได้จากภาษี) อำนาจอธิปไตย (ใครเป็นผู้มอบอำนาจในการตรากฎหมายการตัดสินใจในการใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร) การอนุญาตที่เป็นทางการเมือง (รัฐจะให้ประโยชน์หรือลงโทษอย่างไร (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533 หน้า 118-124)

1. การสื่อสารทุกรูปของนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองในการบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง
2. การสื่อสารที่ส่งถึงนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองโดยผู้ที่ไม่ใช่นักการเมือง เช่น ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และคอลัมนิสต์หนังสือพิมพ์
3. การสื่อสารและกิจกรรมของบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ที่ปรากฏในการรายงานข่าวบทบรรณาธิการ และรูปแบบอื่น ๆ ของสื่อในการกล่าวถึงการเมือง (อลงกรณ์ อรรคแสง, 2553 หน้า 7)

4. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพของผู้นำมีความสำคัญต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง ผู้นำที่มีบุคลิกภาพดีย่อมได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อการยอมรับเกิดขึ้นการบริหารงานย่อมดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเพราะจะได้รับความร่วมมือในทุก ๆ ด้านบุคลิกภาพจึงเป็นเรื่องที่นักวิจัยให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือก สรรหาผู้นำให้สอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาประเทศ ผู้นำจึงจำเป็นจะต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม เป็นผู้นำที่ทันสมัย ซึ่งบุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลนั้น ๆ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของบุคลิกภาพ 5 ประการคือ การควบคุมทางอารมณ์ที่แสดงเป็นพฤติกรรมออกมาจากภายในเป็นพฤติกรรมภายนอกทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งเชิงบวกจะทำให้มีลักษณะที่ดีและเชิงลบจะเป็นลักษณะที่ไม่ดี หรือเป็นการแสดงอาการตามอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลนั้น ๆ หรือการควบคุมบังคับหรือเป็นแสดงพฤติกรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่น และทำให้บุคคลอื่นเกิดความรู้สึกยินดีและไม่ยินดี

สรุป

ความไว้วางใจเป็นหัวใจสำคัญของการเข้ามามีส่วนกับหน่วยงานภาครัฐ เพราะประชาชนคือผู้เสียภาษี และเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย หากประชาชนขาดความไว้วางใจแล้วหน่วยงานภาครัฐก็จะขาดความร่วมมือจากประชาชน ประชาชนเห็นว่านักการเมืองถือเป็นบุคคลสาธารณะ จึงต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าปกติจะทำกิจกรรมที่ทำอะไรก็จะต้องเกิดประเด็นที่ประชาชนรับรู้ได้ หรือบางครั้งผ่านสื่อต่างๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ ซึ่งประชาชนจะคาดหวังกับนักการเมืองที่ตนเองเลือก ทฤษฎีความไว้วางใจทางการเมืองประกอบด้วย 1. ทฤษฎีความไว้วางใจทางการเมืองของ Kenneth Newton & Pippa Norris มี 3 ตัวแบบ คือ 1.1 ตัวแบบในแง่ของจิตวิทยาสังคม 1.2 ตัวแบบในแง่สังคมและวัฒนธรรม (The Social and Cultural Model) 1.3 ตัวแบบในแง่ของผลงาน สถาบัน (The Institution Performance Model) 2. ทฤษฎีความไว้วางใจของ Stephen R. Covey ฉะนั้น ปัจจัยที่ประชาชนมอบความไว้วางใจทางการเมืองให้แก่การท้องถิ่นนั้นอาจได้แก่ 1. ปัจจัยด้านนโยบาย 1.1 ด้านนโยบายว่าด้วยท้องถิ่น 1.2 ด้านบริการสาธารณะ (Public Service) 2. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการทำงาน 3. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) 4. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

นักการเมืองท้องถิ่นที่จะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนนั้นจะต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถ วิสัยทัศน์กว้างไกล มองไกล มองรอบด้าน มีประสบการณ์ในการทำงาน มีทักษะในการบริหารงาน มุ่งมั่นที่จะให้งานประสบผลสำเร็จ มีคุณธรรมจริยธรรม มีการกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของประชาชน มีนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นได้ครอบคลุมทุกๆ ด้าน นโยบายตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี และสามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ มีการสื่อสารกับประชาชนด้วยวาจาที่สุภาพ มีอัธยาศัยดี พูดจาน่าเชื่อถือ คำพูดจาทำให้ประชาชนรู้สึกมีความเป็นกันเองอบอุ่นใจ สื่อสารข้อมูลที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน มีกระบวนการทำงานที่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน คลองน้ำเสีย สวนสาธารณะเพื่อสุขภาพ ได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ ดังภาพ

ภาพที่ 1 แสดงความไว้วางใจทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2549). *มิติใหม่การปกครองส่วนท้องถิ่น : วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น*. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปริญ บุญฉวย. (2556). *วัฒนธรรมองค์กร องค์การการเรียนรู้ กับประสิทธิผลองค์กรของศาลยุติธรรม : ตัวแบบสมการโครงสร้าง*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม). คณะพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วรพล สุพรรณอ่วม. (2554). *ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารงานยุติธรรม). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2550). *คู่มือแนวทางการสร้างมาตรฐานความโปร่งใสของส่วนราชการ*.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). *การสื่อสารกับสังคม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อลงกรณ์ อรรคแสง. (2553). *พัฒนาทางการสื่อสารการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2553*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Bandura, A.. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, N.J: Printic- Hall.

Boies & Corbett as cited in Knoll. (2007). *The Relative Importance of Ability, Benevolence and Integrity in Predicting Supervisor, subordinate, and peer trust*, Unpublished master's thesis, (The University of Guelph, Guelph: Canada.

Citrin, J.. (2007). "Political Alienation as a Social Indicator: Attitudes and Action", *Social Indicators Research*, 4 (1), Retrieved May 27, : 381 - 419.

Covey, S.R., Three Roles of the Leadership in the New Paradigm, In F. Hesselbein and G. Dessler (eds.), G. (2006). *Personnel/Human Resource Management*, 5th ed., (Englewood Cliffs.

Davis, J. H., Schoorman, F. D., Mayer, R. C., & Tan, H. H., "The Trusted General Manager and Business unit Performance: Empirical Evidence of a Competitive Advantage. *Strategic Management Journal*, 21, (2000): 563-576.

Dietz, Hartog & Deanne. (2007). "A Robust Case for Strong Action to Reduce the Risks of Climate Change". *World Economics*, 8(1):121-168.

Gamson, W.A., (1968). *Power and Discontent*. Evanston, IL. : The Dorsey Press. Gerth H., & Mills, C.W. (1964). *Essays in Sociology*, New York: Oxford University.

Hardin, Russell. (1999). *Liberalism Constitutionalism and Democracy*. Oxford: Oxford University Press.

Healey, J., (2007). *Radical Trust: How Today's Great Leaders Convert People to Learning*, New York: John Wiley & Sons.

Kramer, R. M., (2006). *Organizational Trust: A Reader*, Oxford, United Kingdom : Oxford University Press.

Luhmann, N.. (1979). *Trust and Power : Two Works*. Wiley.

McNair, B., (2003). *An Introduction to Political Communication*. 2nd ed. New York, NY: Routledge.

Rosenberg. (1993). *A Dictionary of Modern Politics*, Second Edition. London: Europa Publications Ltd.

Stephen R. Covey. (2004). *The 8th Habit: From Effectiveness to Greatness*. New York : Simon & Schuster.

Turton, A.. (1987). *Production, Power and Participation in Rural Thailand*. Experiences of poor farmers' groups, Report UNRISD.

ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธของนักการเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตย

THE BUDDHIST POLITICAL LEADERSHIP OF THAI POLITICIANS

ACCORDING DEMOCRACY REGIME

พระครูวิชัยธรรมโสภณ

Phrakhru Vichaitthammasopon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Email; keybord8078@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำมีค่านิยมในแต่ละยุคสมัยเป็นตัวกำหนดหรือบ่งชี้ว่าจะสามารถนำพาสมาชิกหรือสังคมให้ประสบความสำเร็จได้และเมื่อใดที่ผู้นำได้แสดงบทบาทหน้าที่โดยใช้อำนาจหน้าที่หรืออิทธิพลสามารถโน้มน้าวชักจูงชี้แนะให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้แสดงพฤติกรรมอันมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่ม ลักษณะที่ผู้นำแสดงออกมานั้นก็คือความเป็นภาวะผู้นำ ในทัศนะของพระพุทธศาสนาภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตยต้องมีหลักธรรมประจำใจประกอบด้วย หลักปาปนิกรธรรม หลักพรหมวิหารธรรม หลักสังคหวัตถุธรรม หลักอคติ หลักธรรมเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้มีความเป็นผู้นำที่ดี ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่นทำให้เป็นนักการเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ

Abstract

Leadership values in each era dictate or indicate whether a leader can successfully guide members or society. Whenever a leader performs their role by exercising authority or influence to persuade and guide individuals or groups, resulting in behaviors that affect the group's success or failure, that expression is leadership. In the perspective of Buddhism, political leadership of Thai politicians in a democratic system must adhere to principles such as honesty (Pāṇikadhamma), compassion (Brahmavihāra), social assistance

(Saṅgahavatthu), and impartiality (Agati). These principles promote good leadership, preventing exploitation, and fostering the development of good politicians in a democratic system.

Keyword; Buddhist Political Leadership

บทนำ

ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับความสำเร็จในงานแทบทุกด้านขององค์กร ผู้นำที่มีความสามารถมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ แต่ในทางกลับกันถ้าผู้นำไม่มีความสามารถก็จะส่งผลให้การงานด้านต่าง ๆ บกพร่องหรือขาดประสิทธิภาพ (ณัฐพันธ์ เจริญนันท และฉัตรพร เสมอใจ, 2547) หากเปรียบเทียบประเทศชาติเป็นองค์กรและเปรียบผู้นำทางการเมืองเป็นผู้นำองค์กรแล้ว ผู้นำที่พึงประสงค์ (ผู้นำทางการเมือง) ไม่ใช่แค่พยายามทำงานของตนดีที่สุดเท่านั้น แต่ต้องนำองค์กร (ท้องถิ่น) ให้ก้าวสู่อนาคตได้อย่างเหมาะสมด้วยเพราะเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ผู้นำทางการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในสังคมไทย ได้มีบุคลิกบุคคลแสดงทัศนะไว้แล้ว และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป ดังกล่าวของ ฯพณฯ องคมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งได้กล่าวปาฐกถาพิเศษ ในงานครบรอบ 50 ปี คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อ 9 กรกฎาคม 2548 ในหัวข้อ “จริยธรรมของการบริหารภาครัฐ” โดยได้สรุปถึงสิ่งที่ผู้นำจะต้องมีและนำไปปฏิบัติ คือ 1. ความซื่อสัตย์ ซึ่งมีใช่เป็นการประพฤติถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องถูกต้องตามจริยธรรมและศีลธรรมด้วย มิได้หมายความว่าตนเองซื่อสัตย์เท่านั้น แต่ต้องควบคุมให้คนรอบข้างตัวมีความซื่อสัตย์ องค์กรใดผู้บริหารมีกิเลสต้องขัดด้วยหิริโอตตัปปะ (ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป) 2. กฎหมาย แม้กฎหมายไม่สามารถอุดช่องโหว่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะกฎหมายวางมาตรฐานขั้นต่ำของการประพฤติชอบไว้เท่านั้น แต่มาตรฐานทางจริยธรรมในเรื่องของการประพฤติชอบและความซื่อสัตย์นั้น สูงกว่ากฎหมาย บางเรื่องกฎหมายว่าไม่ผิด แต่เมื่อดูมาตรฐานทางจริยธรรม ก็ถือว่าผิดได้ 3. ความเป็นธรรม ต้องมีความยุติธรรมอยู่ด้วย ผู้บริหารจะต้องไม่ลูแก่อำนาจ ใช้อำนาจเบียดเบียนผู้อื่น ใช้ช่องว่างของกฎหมายเพิ่มอำนาจให้ตนเอง ต้องมีมาตรฐานเดียว ในการบริหาร 4. ประสิทธิภาพ ในตัวประสิทธิภาพเองอาจไม่สอดคล้องกับจริยธรรม กรณีนี้จะเลือกอะไร สำหรับผมเลือกจริยธรรม เพราะเชื่อว่า เราสามารถหาหนทางที่จะให้ประสิทธิภาพไปด้วยกับจริยธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส หรือความเป็นธรรม 5. ความโปร่งใส มีบทบาทอยู่ในรัฐธรรมนูญและในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารให้รัฐเปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชน การหลีกเลี่ยงไม่เปิดเผยข้อมูล ถือว่าขัดจริยธรรม 6. ความมั่นคงของรัฐ การใช้จริยธรรมในการ

บริหารความมั่นคงอาจจะกระทบสิทธิภาพเสรีภาพของประชาชน 7. ค่านิยม คนไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเชื่อว่าความร่ำรวยสร้างชื่อเสียง เกียรติยศ และฐานะได้ จึงมีคนจำนวนไม่น้อยรีบสร้างความร่ำรวย โดยไม่แยแสต่อจริยธรรม และที่แปลกแต่จริง และเป็นอันตรายอย่างยิ่ง คือ เรามักจะนิยมยกย่องคนรวยว่าเป็นคนดี นำเคารพนับถือ โดยไม่ใส่ใจว่ารวยมาด้วยวิธีใด และดูหมิ่นคนจนต่าง ๆ นานา

ในทางพระพุทธศาสนาผู้นำหมายถึง บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งงาม ดังพุทธพจน์ที่ว่า เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำถ้าโคจ่าฝูงไปคดโคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกันเพราะมีผู้นำที่ไปคดฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้นบุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่หากบุคคลผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรมหมู่ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติชั่วเสียหายแค้นแค้นทั้งหมดก็จะยากเข็ญ พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นความสำคัญของผู้นำหรือภาวะผู้นำต่อความอยู่รอด สวัสดิภาพ และสันติสุขของสังคมและประเทศชาติทั้งหมดโดยเฉพาะผู้นำทางการเมืองซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในแง่ของการนำพาความสุขความเจริญมาสู่สังคมประเทศชาติ

ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)

ความหมายของภาวะผู้นำนี้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้เป็นอันมากทั้งนี้ก็เนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ (กวี วงศ์พุม, 2539)

1. ภาวะผู้นำมีขอบเขตกว้างขวางและเกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ มากมาย
2. ภาวะผู้นำเป็นผลงานของสหวิชา สหสถาบันและสหอาชีพ เพราะฉะนั้น วิธีการมองภาวะผู้นำของแต่ละวิชา สถาบันและอาชีพ จึงแตกต่างกันออกไป
3. องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ ถือเป็นข้อยุติยังไม่ได้ เนื่องจากผลการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังขัดแย้งกันอยู่มาก

นอกจากนี้ ความหมายของภาวะผู้นำ ซึ่งนักวิชาการที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและนักวิจัยหลายท่าน ได้เสนอไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2549) ภาวะผู้นำ หมายถึง การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อบังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยการ โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (กวี วงศ์พุม, 2536), โดยที่ภาวะผู้นำมีลักษณะความสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งระหว่างคนในกลุ่ม เป็นความสัมพันธ์ที่บุคคลหนึ่งหรือหลายคน ซึ่งเราเรียกว่าผู้นำ สามารถทำให้คนส่วนมากเป็นผู้ตามดำเนินการไปในทิศทางและวิธีการที่ผู้นำกำหนดหรือต้องการ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2523),

รังสรรค์ ประเสริฐศรี กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Goal) หรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared Purposes) หรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์การ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544)

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ กล่าวว่า ภาวะผู้นำ มีความหมายครอบคลุมในมิติที่กว้างขวาง และหลากหลายกว่าเรื่องความกล้าหาญ และการตัดสินใจ การเป็นผู้นำต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดัน และสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมาย และครองที่ถูกต้อง ซึ่งต้องประกอบไปด้วย ความกล้าหาญ ความสามารถในการโน้มน้าวใจและจังหวะเวลาในการตัดสินใจ (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2544)

รังสรรค์ ประเสริฐศรี ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Goal) หรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน หรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์การ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544),

สรุปความหมายได้ว่า “ภาวะผู้นำ” หมายถึง ศิลปะวิธีที่ผู้นำได้ประยุกต์ใช้ความรู้ ความสามารถ จนก่อให้เกิดอำนาจ อิทธิพล หรือเกิดการยอมรับจนสามารถจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ปฏิบัติภารกิจ การงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ผู้นำหรือองค์กรตั้งไว้ ฉะนั้นคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นผู้นำ บุคคลที่เป็นผู้นำจะต้องมีธรรมะ หรือคุณสมบัติในตัวของผู้นำมี 7 ประการ ได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เพราะถ้านำหลักธรรมนี้ไปใช้แล้วก็จะทำให้นั้น ๆ สำเร็จและลุล่วงไปด้วยดี

ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

คำว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) ดังที่ได้กล่าวมานักวิชาการยังได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ดังต่อไปนี้

ดิน ปรัชญาพฤทธิ์ ได้กล่าวถึง ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เป็นหลักใหญ่ ๆ และน่าสนใจไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่ (Great man Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้นำมีลักษณะพิเศษบางประการที่ผู้ตามไม่มี คือ มีพลังกาย มีพลังสมอง และมีพลังศีลธรรม ที่สืบเนื่องมาจากพันธุกรรม และสภาพแวดล้อมแต่ละยุคแต่ละสมัย เช่น เลนิน เซอร์คิล อิตเลอร์ และมุสโสลินี เป็นต้น

2. ทฤษฎีสภาพแวดล้อม (Environmental Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้ที่จะก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำได้นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในหน้าที่และความชำนาญ (Abilities and Skills) ของเขาในขณะนั้น ว่ามีความสามารถแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ในยามวิกฤตได้ เช่น สงคราม เป็นต้น ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ภาวะผู้นำจะสืบเนื่องมาจากภาวะทางสังคม วัฒนธรรมเศรษฐกิจและการเมือง ลักษณะผู้นำในกลุ่มทฤษฎีนี้ เช่น มหาตมะคานธี และมาร์ติน ลูเธอร์ คิง เป็นต้น

3. ทฤษฎีบุคคลสถานการณ์ (Personal Situational Theories) ทฤษฎีนี้ได้นำเอาทฤษฎี สองทฤษฎีข้างต้นมารวมกัน คือ ภาวะผู้นำจะสืบเนื่องมาจากลักษณะพิเศษของผู้นำเองและสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวของผู้นำ ปัจจัยสำคัญที่นักทฤษฎีกลุ่มนี้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือสถานภาพ ปฏิกริยาโต้ตอบ การรับรู้ และพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มของผู้นำและผู้ตาม

4. ทฤษฎีปฏิกริยาโต้ตอบความคาดหวัง (Interaction Expectation Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดจากปฏิกริยาโต้ตอบและความคาดหวังระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ฉะนั้น ผู้ที่จะก้าวเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำได้ต้องมีความคิดริเริ่ม และสามารถดูแลโครงสร้างของปฏิกริยาโต้ตอบของสมาชิกในกลุ่ม เพราะจะต้องสามารถตอบสนองความคาดหวังของสมาชิกในกลุ่มตลอดเวลา

5. ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theories) ทฤษฎีนี้มุ่งที่จะพัฒนาสถาบันให้มีประสิทธิภาพและมีความเป็นปึกแผ่น โดยเน้นความสำคัญที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์พยายามทำให้บุคคลในสถาบันมีความเป็นอิสระ สามารถสนองความต้องการของตนเอง และของสถาบันได้ เป้าหมายของภาวะผู้นำตามทฤษฎีนี้ก็คือ การปฏิบัติการเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งผลงาน และน้ำใจจากผู้ร่วมงานในเวลาเดียวกัน

6. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การที่ผู้ตามยินยอมหรือยอมรับผู้นำก็เพราะทั้งสองฝ่ายมีสัญญาที่จะแลกเปลี่ยนประโยชน์ซึ่งกันและกันกล่าวคือ การมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งภายในกลุ่มได้รับการยกย่องหรือแต่งตั้งให้เป็นผู้นำนั้นนอกจากจะทำให้ผู้นั้นมีความรู้สึกว่าได้รับรางวัลและผลประโยชน์แล้ว ยังทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ มีความพึงพอใจยอมรับผู้นำคนนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียผลประโยชน์ หรือฝ่ายหนึ่งละเมิดสัญญา ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถอดทนต่อไปได้ ภาวะผู้นำก็จะหมดความสำคัญลง (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2527)

บาร์บารา เคลแมน (Barbara Kelleman) ได้สรุปความหมายเกี่ยวกับทฤษฎีภาวะผู้นำแบบต่าง ๆ เอาไว้ 10 หมวด ประกอบด้วยภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นจุดศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่ม ภาวะผู้นำจากหมวดนี้จึงเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงและกิจกรรมของกลุ่ม

1. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพและผลกระทบ ภาวะผู้นำจากหมวดนี้ถือเป็นการเชื่อมโยงภาพพจน์อันทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถที่จะกระทำการจูงใจบุคคลอื่นๆ ให้ทำหน้าที่สอดคล้องกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นศิลปะที่ใช้ในการชี้นำ ภาวะผู้นำจากหมวดนี้ถือเป็นการแสดงออกในบริบทของอำนาจและอิทธิพล ดังนั้นจึงมีความพยายามที่จะให้กลุ่มนั้นดำเนินการเป็นไปตามแนวทางหรือเจตนารมณ์ของตัวบุคคลที่เป็นผู้นำ

3. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพล การเป็นผู้นำในลักษณะนี้นั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบกับพฤติกรรมของสมาชิกภายในกลุ่ม ที่ตอบสนองแนวนโยบายของผู้นำในลักษณะทำด้วยความสมัครใจ

4. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นพฤติกรรมเด่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่แสดงออกในโอกาสที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม

5. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบของการชักชวน ภาวะผู้นำจากหมวดนี้ถือเป็นการบริหารคนด้วยวิธีการจูงใจและมีการสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยไม่ใช้วิธีการบีบบังคับ

6. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำจากหมวดนี้เกิดจากการยอมรับในอำนาจของกันและกัน ซึ่งบุคคลหนึ่งสามารถใช้อำนาจมาบังคับอีกบุคคลหนึ่งให้ลดการต่อต้าน เท่าที่จะลดลงได้มากที่สุด ซึ่งบุคคลหลังนี้สามารถจะทำให้เกิดขึ้นได้

7) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยที่ภาวะผู้นำจะเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

8. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการจำแนกบทบาท ทั้งนี้โดยที่ภาวะผู้นำนั้นต้องการรวบรวมบทบาทต่าง ๆ ในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ก็ด้วยการอำนวยความสะดวกให้มีความพยายามเพื่อที่จะให้บรรลุความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้

9. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นคนที่มีความคิดริเริ่ม โดยบางครั้งภาวะผู้นำก็เกิดขึ้นมาจากผลพวงของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม

10. ภาวะผู้นำ ในฐานะของการมีความคิดริเริ่ม ภาวะผู้นำ เป็นผลลัพธ์จากการที่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Group interaction) (Barbara Kelleman (ed), 1984)

สรุปการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำจากแนวคิดนักวิชาการหลายๆท่านว่าภาวะผู้นำเกิดขึ้นได้ทั้งทางพันธุกรรม หรือ สัญชาตญาณ (Instinct) และสถานการณ์ เวลา โอกาสสภาพแวดล้อมทางสังคม ภาวะผู้นำนั้น เป็นศิลปะสำหรับบริหารจัดการและเป็นจุดศูนย์กลางของพฤติกรรม คือ ใช้อำนาจ อิทธิพล ตามบทบาทหน้าที่ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธของนักการเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตย

ภาวะผู้นำมีค่านิยมในแต่ละยุคสมัยเป็นตัวกำหนด หรือบ่งชี้ว่าจะสามารถนำพาสมาชิก หรือสังคมให้ประสบความสำเร็จได้และเมื่อใดที่ผู้นำได้แสดงบทบาทหน้าที่ โดยการใช้อำนาจหน้าที่หรืออิทธิพล

สามารถโน้มน้าวชักจูง ชี้แนะให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้แสดงพฤติกรรมอันมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่ม ลักษณะที่ผู้นำแสดงออกมานั้นก็คือความเป็นภาวะผู้นำ ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธของนักการเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตย มีนักปราชญ์ของสถาบันพุทธศาสนาเป็นที่เคารพกับบุคคลทั่วไป ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำในทางพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545) ภาวะผู้นำในที่นี้จึงมีความหมายว่า เป็นความดีงามของบุคคลที่สามารถตัดสินใจปัญหาและให้ความเป็นธรรมเกิดประโยชน์สุขแก่สังคมโดยรวม

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้บริหารหรือผู้นำในการบริหารนี้มากโดยมีคำสอนที่พูดถึงเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำดังที่ปรากฏอยู่ในทุติยปาปกริสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ว่าผู้นำจะต้องประกอบด้วยปาปนิกรธรรม ดังนี้คือ

1. จักขุมา คือ เป็นผู้วิวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ออกและจะวางแผนเตรียมรับ หรือรุกได้อย่างไร

2. วิรุโธ คือ เป็นผู้ชำนาญในงาน รู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบ

3. นิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น

ในพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้นำหรือการที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองนั้น จะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยปัญญาคือมีหุตาไวและกว้างไกลสามารถจำแนกบุคคล และเหตุการณ์ออกว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีประสบการณ์มีความชำนาญในการปกครอง เข้าใจบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้มีผู้สนับสนุนมากขึ้น แต่คุณสมบัติทั้ง 3 ประการนี้ มีระดับความสำคัญมากน้อยต่างกันไปตามระดับตำแหน่งหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานว่าเล็กหรือใหญ่ขนาดไหนหรือมี ความสำคัญเพียงใดโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ผู้ปกครองรัฐหรือผู้นำประเทศแล้วนับว่าเป็นองค์กรที่ใหญ่ ผู้นำหรือผู้บริหารจึงต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงจะสามารถยึดศรัทธาของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ส่งผลให้ลูกน้องหรือผู้สันทนงงานมีความเชื่อมั่นนั้นย่อมเป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ผู้นำจะต้องประกอบด้วยคุณธรรมจะต้องวางตัวในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในสังฆโศภณสูตร พระพุทธองค์ได้แสดงถึงลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำหรือผู้บริหารไว้ว่า

1. วิยตโต เป็นผู้มีปัญญา

2. วินีโต เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี

3. วิสารโท เป็นผู้แก้แค้น

4. พหุสุโต เป็นผู้มีความรู้ ศึกษาทรงจำมาก

5. ธัมมานุธัมมปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติธรรม รักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ผู้นำที่ประกอบด้วยคุณธรรม 5 ประการดังกล่าวนี้ย่อมประสบความสำเร็จและได้รับการยกย่อง นับถือ ในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ได้แสดงหลักธรรมสำหรับผู้นำไว้ 6 ประการ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ

1. ขมา คือ มีความอดทนต่อการปฏิบัติงานมีใจหนักแน่น ไม่ยอมตกในความชั่วไม่เกรงกลัวหรือมีอคติ 4 เมื่อจะต้องตัดสินใจและไม่หวั่นไหวเพราะโลกธรรม 8

2. ซาคตียะ คือ มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีความระมัดระวังไม่ประมาทในการปกครองชีวิตหน้าที่และการทำงาน

3. อุฏฐานะ คือ มีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่การงาน

4. ทยา คือ มีจิตใจที่เอ็นดู รักใคร่ห่วงใยเข้าใจใส่ดูแลผู้ร่วมงาน

5. อิกขนา คือ เอาใจใส่ตรวจตรางานและหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ

หลักธรรมที่ยกมาแสดงไว้เหล่านี้ ก็เพื่อให้เห็นถึงแนวคิดหรือคำสอนเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมกับผู้นำตามพระคัมภีร์พุทธศาสนาเท่านั้น อีกอย่างหนึ่ง คำว่าผู้นำนี้ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะเจาะจงเอาเพียงแค่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่หมายรวมเอาผู้นำทุกระดับชั้น ตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองรัฐ ข้าราชการ บริษัทเอกชน หรือแม้แต่การบริหารองค์กร ที่เล็กที่สุดของสังคม คือครอบครัว ย่อมต้องอาศัยหลักธรรมในการปกครองเดียวกันนี้เพราะหลักธรรมเหล่านี้ล้วนมุ่งประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองผู้ปฏิบัติ และสังคมรอบด้าน ดังพระพุทธสุภาษิตที่ว่า “ธมโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี ธรรมฺมยํรักษาผู้ประพฤติธรรม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สังคมใดหากไร้ธรรม สังคมนั้นก็สับสนวุ่นวาย สังคมใดไร้ธรรม สังคมนั้นก็เป็นสังคมของคนชั่ว ยิ่งเกี่ยวกับเรื่องการบริหารการเมืองการปกครองแล้ว ผู้นำหรือผู้ปกครองจะต้องตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนหรือผู้ใต้การปกครอง ในเตตสกุณชาดก ได้แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติผู้บริหารและผู้ปกครองทั้งหลายซึ่งสามารถสรุปย่อลงได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนี้

1. ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจปัญหา มีใจดีไม่ทอดทิ้งงานมีความเพียรอดสาหัสในการทำงาน

2. ฉลาดวางบุคคลให้เหมาะสมกับงาน รู้ประโยชน์และโทษ รักษาความลับ ไม่ดำเนินชีวิตในทางที่ผิด รักษาเกียรติประวัติ รักษาประโยชน์ส่วนรวม และต้องรอบรู้ในกิจการคลัง บริหารการคลังด้วยตนเอง ไม่ควรไว้วางใจให้คนอื่นจัดการ รู้รายรับรายจ่ายของแผ่นดินหรือในกิจการงานนั้นๆ ที่รับผิดชอบ

3. บำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ยกย่องบุคคลผู้ควรแก่การยกย่อง ชมผู้ควรชมรู้ในสิ่งที่ควรทำก่อนทำหลัง ออกรับฟังปัญหาหรือพบปะราษฎรอยู่เสมอเพื่อรับฟังปัญหาและทางแก้ไขหรือชี้แนะแนวทาง

4. ออกติดตามผลงาน ตรวจสอบตราดูแลความประพฤติของเจ้าหน้าที่ ไม่พึงมอบภารกิจที่สำคัญๆ แก่ผู้อื่นและใช้วิจารณ์งานในการบริหาร

5. ไม่พึงละการบำเพ็ญประกอบตนในศีลธรรมที่ดงาม เพื่อเป็นแบบอย่างและยึดมั่นเป็นข้อปฏิบัติ ไม่สำคัญตนผิดว่ายิ่งในอำนาจ

6. ไม่ลุ่มหลงในกามคุณ และโลกธรรม และมีปัญญา มีกำลังแห่งสติเพราะจะเป็นเครื่องช่วยให้ผู้นำหรือผู้ปกครองสามารถฟันฝ่าอุปสรรคแก้ไขปัญหาไปได้แม้ถึงคราวอัปมงคล

นอกจากคุณสมบัติที่มีในเตสคุณชาดกแล้ว ยังมีคุณสมบัติของผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีที่ปรากฏอยู่ในปิชาดก สัตตกนิบาต ขุททกนิกาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กล่าวไว้ว่า

“อันคนพาลถึงจะมีกำลังปกครองหมู่คณะไม่ดีเลยเพราะไม่เป็นประโยชน์แก่ญาติทั้งหลายเหมือนนกกระทาตัวผู้ไม่เป็นประโยชน์แก่พวกนกปกครองหมู่คณะทั้งหลายเหล่านั้นส่วนนักปราชญ์มีกำลังปกครองหมู่คณะดีมาก เพราะว่าเป็นประโยชน์แก่ญาติทั้งหลาย เหมือนท้าววาสวะผู้เป็นประโยชน์แก่ เทวดาชั้นดาวดึงส์ทั้งหลายฉันนั้น ผู้ใดพิจารณาเห็นศีล ปัญญาและสุตะในตน ผู้นั้นย่อมประพฤติประโยชน์ ได้ทั้งสองฝ่าย คือทั้งตนและผู้อื่น”

คุณสมบัติประการสำคัญของผู้นำ ก็คือ ธรรมาธิปไตย แปลว่า ถือธรรมเป็นใหญ่ ยึดเอาธรรมเป็นสำคัญ เชิดชูหลักการ ปฏิบัติการตามและเพื่อเห็นแก่ความเป็นจริง ความถูกต้องความดีงาม ไม่เป็นอัตตาธิปไตยคือไม่ถือตัวเป็นใหญ่ และก็ไม่เป็นโลกาธิปไตย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หากพิจารณาข้อความที่ยกมากล่าวนี้แล้ว ชี้ให้เห็นว่าผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้มีศีล เพราะศีลเป็นของผู้มีปัญญา แต่ถ้าผู้นำและผู้ปกครองเป็นผู้ไม่มีศีลและปัญญาแล้วก็เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีไม่ได้ มีแต่ความเลวลง แม้แต่ญาติพี่น้องตลอดจนเพื่อนฝูงก็พากันรังเกียจ ในทางตรงข้ามแล้ว ผู้นำหรือผู้ปกครอง มีทั้งศีล ปัญญา และสุตะ อยู่ในตนแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ในการเป็นผู้ที่ดี ญาติพี่น้องตลอดจนเพื่อนฝูงก็ให้ความเคารพด้วยความอ่อนน้อมอย่างแท้จริง

คุณธรรมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะต้องก่อปรด้วยธรรมสำหรับการประพฤติปฏิบัติของผู้ใหญ่หรือผู้ปกครอง ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพรหม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ

1. เมตตา (ความรัก) คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

2. กรุณา (ความสงสาร) คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์โศกใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อน ของคน และสัตว์ทั้งปวง

3. มุทิตา (ความเบิกบานพลอยยินดี) เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีความสุขก็มีใจแช่มชื่นเบิกบานเมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จของงามยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย

4. อุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) คือ มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอมั่นคงเที่ยงตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยวางตน และปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักธรรมที่นักการเมืองควรมีอีกคือ สังคหวัตถุธรรม หรือสังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมในการยึดเหนี่ยวจิตใจกัน ซึ่งบุคคลหรือผู้ปกครองที่ทำให้มหาชนเกิดความพึงพอใจย่อมที่จะปกครองได้ง่าย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหลักในการครองใจคน

1. ทาน คือ การรู้จักให้ รู้จักเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ตลอดจนให้ปัญญา และศิลปวิทยารวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ทำให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุข เพราะการช่วยเหลือซึ่งกันละกัน

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารัก ปราศรัยด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวาน ไพเราะ เป็นที่รัก พูดด้วยถ้อยคำที่น่าฟัง ชี้แจงในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์ การทำตนให้เป็นประโยชน์เท่าที่จะทำได้ เช่น ส่งเสริมจริยธรรม ส่งเสริมให้ผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดี การช่วยเหลือผู้อื่นจะทำให้หมู่คณะ และสังคม และประเทศชาติมีความก้าวหน้า ได้รับความสำเร็จในสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างดี

4. สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ถือเราถือเขา รู้จักผูกมิตรกับผู้อื่น เช่น ในยามที่ตนตกทุกข์ได้ยากก็ไม่ทอดทิ้งยังช่วยเหลือ ย่อมเกิดความสุข และความสามัคคีในหมู่คณะ

เมื่อมีคุณธรรมสมบูรณ์ การทำงานจะถูกต้องเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ก็ด้วยละอคติ 4 ความลำเอียงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจในสังคมเพราะสร้างความแตกแยกจนเกิดไร้ความสามัคคีกันได้โดยง่าย ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมจึงต้องไม่เป็นผู้มีความลำเอียงโดยเด็ดขาดในปุราณสุตตนิทเทส อัญญวรรค ขุททกนิกาย ว่าด้วยผู้ไม่มีความลำเอียงว่า

คำว่า “ละ” ไม่ ถึงความลำเอียงในธรรมทั้งหลาย คือไม่ถึงฉันทาคติ ไม่ถึงโทสาคติ ไม่ถึงโมหาคติ ไม่ถึงภยาคติ ไม่ลำเอียงด้วยอำนาจแห่งราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฐิ อุทธัจจะ วิจิกิจฉา อนุสย ไม่ไป ออกไป พาไป นำไปด้วยธรรมทั้งหลายอันทำให้เป็นพรรคพวกเพราะฉะนั้นจึงชื่อว่า ไม่ถึงความลำเอียงในธรรมทั้งหลาย อคติ มี 4 ประการ ที่นักปกครองที่ดีเมื่อปฏิบัติหน้าที่แล้วพึงละเว้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ

1. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ
2. โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง
3. โมหาคติ ลำเอียงหลงหรือเขลา
4. ภยาคติ ลำเอียงเพราะขลาดกลัว

ในโคบาลสูตร พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสเปรียบเทียบ ผู้นำเหมือนนายโคบาล ที่ประกอบด้วยองค์ 11 ประการ จึงสมควรที่จะเป็นผู้ปกครองหมู่คณะ ทำให้หมู่คณะมีความเจริญบรรลุถึงความมุ่งหมายได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ

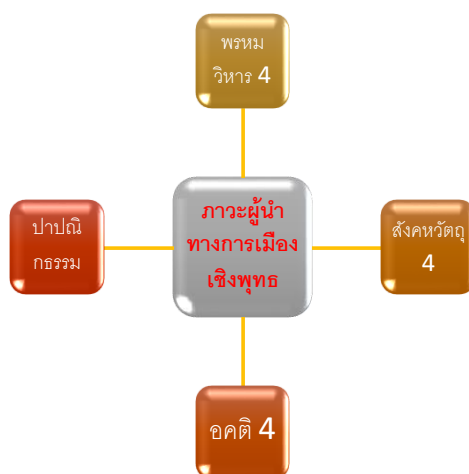
1. รู้จักรูป คือ ผู้นำจะต้องรู้จัก และเข้าใจผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา
2. ฉลาดในลักษณะ คือ รู้จักใช้คนให้เหมาะกับงาน
3. เป็นผู้เสียใจชัง คือ รู้จักการแก้ปัญหา หรือข้อบกพร่องต่าง ๆ
4. เป็นผู้ปิดบังแผล คือ ระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงาน
5. เป็นผู้สุมควันให้ คือ สามารถอธิบายหลักการต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้
6. เป็นผู้รู้จักทำน้ำ คือ ผู้นำเข้าใจในระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ แนวคิดให้ชัดเจน
7. รู้ว่าโคตีมน้ำหรือยัง คือ ผู้นำจะต้องรู้จักการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ
8. การรู้ทาง คือ ผู้นำจะต้องมีการวางแผนงาน จัดการบริหารเพื่อเป็นแนวทางในอนาคต
9. ฉลาดในสถานที่โคจร คือ ผู้นำรู้จักกำหนดนโยบายเป็นแนวทางในการปฏิบัติ จนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์
10. เป็นผู้ริตนมให้เหลือไว้ คือ ผู้นำต้องรู้จักประโยชน์ส่วนรวม รู้ประมาณในการให้ และการรับ ไม่เอาเปรียบผู้ใต้บังคับบัญชา
11. บุชาโคที่เป็นหัวหน้า คือ ผู้นำควรยกย่อง หรือให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำงานดีซึ่งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในหน่วยงาน

สรุป

ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อคนหรือผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะพยายามทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับ อิทธิพลและโน้มน้าวทางใจ เพื่อให้คนปฏิบัติตาม ทั้งนี้ศักยภาพของผู้นำนั้นมีผลต่อผู้ร่วมงานในด้านความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจ และความอบอุ่นในการร่วมงานภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำแต่ละคนที่แสดงออกในพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความสามารถในการตัดสินใจสั่งการ เพื่อที่จะทำให้ผู้ร่วมดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ฝึกอบรมให้เกิดขึ้นได้ และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูงจะต้องสามารถแสดงพฤติกรรมในการนำ และความมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานในทุกสถานการณ์ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ภายในหน่วยงานหรือกลุ่ม ฉะนั้นภาวะผู้นำจึงมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงาน องค์การหรือสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องซึ่งก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพหรือด้อยประสิทธิภาพ ตลอดจนภาวะผู้นำเป็นศิลปะอันจำเป็นซึ่งสำคัญยิ่งของนักบริหารในการที่จะนำหน่วยงานหรือกลุ่มองค์การไปสู่ความสำเร็จ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ ลักษณะ หรือคุณลักษณะที่โดดเด่นของคนๆ หนึ่งที่ทำให้บุคคลอื่นๆ หันมายอมรับเชื่อถือ และยอมทำตาม คุณสมบัติดังกล่าว อาทิ สติปัญญา ความดีงาม คุณธรรม เป็นต้น และยังคงเป็นผู้ที่มุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมหรือเป้าหมายขององค์การมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว นอกจากนี้ผู้นำทางการเมืองยังควรเป็นแบบอย่างในการรักษาสมดุลของชีวิตทั้งสุขภาพกาย ใจ และอารมณ์ ให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนอีกด้วยดังภาพ

ภาพที่ 1 แสดงภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- กวี พงศ์พุด. (2536). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เสริมวิชาชีพบัญชี.
- _____. (2539). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตรพร เสมอใจ. *การจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. (2527). *ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม*. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ หน่วยที่ 11. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทองใบ สุดชาติ, อ่างใน วาสนา สุขประเสริฐ. (2547). “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2523). *ผู้นำองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: รัฐศาสตร์สาร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- _____. (2545). *ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- _____. (2549). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: บิ๊ก ไทม์.
- พระมหาภอล โขสิตเมธี (โฆสิตเมธางกูร). (2550). *จริยธรรมสำหรับผู้ติดตามหลักพระพุทธศาสนา*. *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.
- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. (2544). *วิสัยทัศน์ขุนคลัง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการ.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2526). *การบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- Barbara Kelleman (ed). (1984). *Leadership as a Political Act in Leadership: Multidisciplinary Perspective*. New Jersey: Prentice Hall.

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย : วัฒนธรรมที่จำเป็นสำหรับคนไทย

DEMOCRATIC POLITICAL CULTURE: ESSENTIAL CULTURE FOR THAI PEOPLE

จรัญ ทุมตาลเดี่ยว

Jaran Thumtaldiaw

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding, Email : everton_285@Hotmail.com

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นมีความนิยมอย่างแพร่หลายซึ่งประเทศต่าง ๆ ในโลกได้นำมาใช้เป็นระบบในการปกครองประเทศ นับตั้งแต่หลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็นระหว่างประเทศมหาอำนาจตะวันตกซึ่งมีประเทศสหรัฐอเมริกาและอดีตสหภาพโซเวียต สังคมการเมืองที่ใช้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถทำให้ประชาชนในประเทศนั้น ๆ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แท้จริงเกิดขึ้นได้ทันที แต่ต้องมีการพัฒนาและศึกษาอบรมหรือบ่มเพาะประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจนวัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนของประเทศนั้น ๆ ประชาชนต้องมีจิตใจปรารถนาในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกหรือวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ 1. จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย 2. จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ 3. จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น 4. จิตสำนึกในเรื่องเสียงส่วนใหญ่และสิทธิเสียงส่วนน้อย 5. จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค 6. จิตสำนึกในหลักความยุติธรรม 7. จิตสำนึกในความอดทนอดกลั้น 8. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

Abstract

Democratic political culture has become widely popular, adopted by many countries as their governing system since the end of the Cold War between the superpowers, the United States and the former Soviet Union. Societies governed by democracy cannot immediately instill a complete democratic political culture in their citizens. Instead, it

requires development, education, and the cultivation of democratic values until the political culture aligns with the way of life of the country's citizens. People must have a genuine desire for democratic governance and a political consciousness that reflects democratic values. These values include: 1) awareness and faith in democratic governance, 2) consciousness of rights and freedoms, 3) awareness of fighting for one's rights and respecting the rights of others, 4) awareness of majority rule and minority rights, 5) awareness of the principle of equality, 6) awareness of the principle of justice, 7) awareness of tolerance, and 8) awareness of the rule of law.

Keywords; Democratic political culture

บทนำ

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 กำหนดให้รัฐส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ และการจัดบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนและชุมชน และมาตรา 133 (3) มาตรา 236 และมาตรา 256 (1) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ให้อำนาจแก่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยหรือหมวด 5 หน้าที่รัฐ ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาพร้อมด้วยหลักฐานพอสมควรเพื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง และผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

ความสมบูรณ์แบบของระบอบประชาธิปไตยก็คือ การที่ประชาชนสามารถเข้ามามีสิทธิ มีเสียงในระบอบการปกครอง แต่เนื่องจากความจำกัดหลายๆ ด้านเช่น ประเทศไทยมีจำนวน ประชากรมากเกินไป จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้โดยตรง จึงทำให้ประชาธิปไตย 2864 โดยอาศัยตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเลือก ตัวแทน ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร การ

เลือกตั้งแต่ละครั้ง ถือว่าประชาชนมีบทบาท สำคัญมากต่อการเปลี่ยนแปลงในการเลือกตั้งแต่ละครั้งทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ แต่ประชาชนจะให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งท้องถิ่นมากกว่าการเลือกตั้งระดับชาติซึ่งประชาชน ถือว่าเป็นผู้ที่ตนสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า การเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรมจะต้องเปิดโอกาสให้ ประชาชนสามารถกำหนดรูปแบบของรัฐบาลและทิศทางนโยบายในอนาคตของรัฐบาล การยึดถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการเลือกตั้ง และจะต้องยอมรับเสียงข้างน้อยด้วย

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีเสถียรภาพ และประสิทธิผลของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบการเมืองแบบหนึ่งแบบใด จะดำรงอยู่ได้จะต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองแบบนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะมีผลต่อโครงสร้าง และพฤติกรรมทางการเมืองของประเทศนั้น ๆ

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) หมายถึง ค่านิยม ความเชื่อ ปทัสถาน และพฤติกรรมของคนในกระบวนการหรือวิถีทางการเมือง และนักวิชาการรัฐศาสตร์ (ลิซิท อีร์เวคิน, 2529) ได้ให้คำนิยามของวัฒนธรรมทางการเมือง ดังนี้

1. ค่านิยมของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ถือเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทางการเมือง และปทัสถานในทางปฏิบัติของบุคคลในระบบการเมืองนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางด้านจิตวิทยาและด้านความรู้สึกนึกคิดของการเมือง แนวคิดดังกล่าวก็ครอบคลุมไปถึงประเด็นของแนวคิดทางการเมือง คือ อุดมการณ์ทางการเมือง ความชอบธรรมในการปกครอง อำนาจอธิปไตย ความเป็นชาติ การปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย และมติมหาชน (อุไรวรรณ ธนสถิตย์, 2563)

2. ได้ให้นิยามของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า หมายถึง รูปแบบของทัศนคติส่วนบุคคลและความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อการเมืองในฐานะที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกของระบบการเมือง โดยอธิบายว่าความโน้มเอียงมี 3 ด้าน ดังนี้

1) ความโน้มเอียงด้านความรู้หรือการรับรู้ (Cognitive orientations) คือ ความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง

2) ความโน้มเอียงด้านความรู้สึก (Affective orientations) คือ ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ประชาชนมีต่อระบบการเมือง เช่น ความชอบหรือความไม่ชอบ ความพอใจหรือความไม่พอใจ

3) ความโน้มเอียงด้านการประเมินค่า (Evaluative orientations) คือ การใช้ดุลพินิจตัดสินใจ ให้ความเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรม และปรากฏการณ์ทางการเมือง เช่น ตัดสินว่าดีหรือไม่ดี เป็นประโยชน์

หรือไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งการตัดสินใจจะใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง อารมณ์ความรู้สึกเข้ามาประกอบด้วย (Almond, Gabriel, and Sidney Verba, 1963)

สรุปความว่า วัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) หมายถึง ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ถือเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบ การเมืองโดยครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทางการเมือง และทัศนคติส่วนบุคคลและความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อการเมืองในฐานะที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกของระบบการเมือง

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองตามแนวความคิดของนักวิชาการรัฐศาสตร์ Almond & Verba (1963) นั้นได้แบ่ง วัฒนธรรมทางการเมืองเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบบดั้งเดิม ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้ ไม่มีบทบาททางการเมือง ไม่มีความคิดเห็น และไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ได้กำหนดบทบาททางการเมืองให้กับใคร ไม่มีรัฐธรรมนูญ และไม่มีข้อเรียกร้องทางการเมือง ระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง ประชาชนไม่ได้สนใจต่อระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ ปรากฏในสังคมที่ปฏิบัติตามจารีตประเพณีดั้งเดิมซึ่งปกครองกันแบบง่าย ๆ เช่น ชนเผ่าเงาะป่าซาไก และชนเผ่าผีตอเหลืองในประเทศไทยหรือประชาชนในสังคมชนบทที่ห่างไกลความเจริญ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจะปรากฏกลุ่มวัฒนธรรมแบบคับแคบในยุคสมัยใหม่ก็มี เช่น เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไป ประชาชน ก็ไปลงคะแนนเสียง เมื่อลงคะแนนเลือกตั้งเสร็จแล้วก็ไม่ได้สนใจว่าใครจะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ได้ติดตามการทำงานหรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองแต่อย่างใด ถือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโบราณที่ปรากฏอยู่ในสังคมทางการเมืองสมัยใหม่ซึ่งยังคงปรากฏอยู่ในสังคมไทย

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไปในระดับหนึ่ง ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้สึก ว่าตนเองมีความหมายหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง ประชาชนได้ยอมรับอำนาจรัฐ เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ แต่ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าเรียกร้องทางการเมือง ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือผู้มีบารมี ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าจะพบ ได้ในกลุ่มคนชั้นกลางในประเทศกำลังพัฒนา ความเชื่อที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่อดีตอันเป็นอิทธิพลของสังคม เกษตรกรรมซึ่งมองว่ารัฐมีอำนาจเป็นผู้ปกครองเท่านั้น ประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เพียงเชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จะพบเห็นได้ในสังคมทางการเมืองของ

ประเทศไทย โดยเฉพาะประชาชนนิยมไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ไม่ได้ติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งไม่ได้ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี ตื่นตัวทางการเมือง ตระหนักถึงสิทธิทางการเมือง มีจิตสำนึกทางการเมืองสูง เห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเห็นว่าต้องควบคุม กำกับและตรวจสอบผู้ปกครองให้ใช้อำนาจปกครองเพื่อให้ระบบการเมือง ตอบสนองความต้องการของประชาชนด้วยความเป็นธรรมรวมทั้งการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมจะพบเห็นได้ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบก้าวหน้าสูง และมีชนชั้นกลางกลุ่มใหญ่ที่มีจิตสำนึกทางการเมืองรวมทั้งมีความรับผิดชอบสูงซึ่งจะมีอยู่ในประเทศ อุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว

วัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏอยู่ในสังคมต่าง ๆ ตามทัศนะของ Almond และ Verba นั้นเป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นชัดเจนไปว่าในสังคมต่าง ๆ ประชาชนในสังคมการเมืองทั้งประเทศจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามในสังคมการเมืองที่ประชาชนยังคงมีความแตกต่างกัน

ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมการเมืองซึ่งจะมีผลต่อความรู้ทางการเมืองหรือจิตสำนึกทางการเมือง ต่างกัน รวมทั้งความเข้าใจทางการเมืองของแต่ละบุคคลด้วย ทั้งนี้สรุปได้ว่าในสังคมต่าง ๆ ประชาชนจะมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม (Mixed political culture) ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial – subject political culture) เป็นวัฒนธรรมแบบที่ประชาชนไม่ยอมรับอำนาจในแบบดั้งเดิม เช่น อำนาจของหัวหน้าเผ่า หรือเจ้าของที่ดิน แต่ประชาชนเริ่มมีความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองที่สลับซับซ้อนมากขึ้น หรือยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลาง แทนที่จะยอมรับอำนาจของหัวหน้าเผ่า แต่ยังไม่สนใจเรียกร้องสิทธิทางการเมือง หรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมมีส่วนร่วม (Subject - participant political culture) ในวัฒนธรรมการเมืองแบบนี้ ประชาชนกลุ่มหนึ่งมีความสนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง และมีจิตสำนึกทางการเมืองสูง แต่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งก็เฉื่อยชาไม่สนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง โดยยังยอมรับในอำนาจรัฐบาลแบบปราศจากเงื่อนไข วัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งมีการผสมกันในลักษณะเช่นนี้จะทำให้การเมืองไม่มั่นคง เพราะว่าประชาชนในกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีจำนวนน้อยอยู่ในสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมก็จะถูกกดดันจากกลุ่มคนที่อยู่ในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าซึ่งเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ในสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้านั้นจะเน้นไปทางด้านอำนาจนิยม ถ้าหากในระยะยาวมีการจัดตั้งองค์กรหรือกลไกทางการเมืองและสถาบันต่าง ๆ ขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญ เช่น

พรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น จะทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบ ไฟร์ฟ้าถูกผสมผสานกันขึ้นจะทำให้มีความโน้มเอียงไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม การจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยเจริญงอกงามขึ้นมีความต่อเนื่องยาวนาน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม อาจจะ มีอิทธิพลทำให้ประชาชนที่โน้มเอียงไปทางอำนาจนิยมเปลี่ยนท่าที และทัศนคติเกิดเป็นลักษณะ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้าผสมการมีส่วนร่วม (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2558)

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมมีส่วนร่วม (Parochial - Participant Culture) เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในประเทศเกิดใหม่ และเป็นปัญหาในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองเพราะว่า ประชาชนในประเทศเหล่านี้ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ แต่จะถูกปลุกเร้าในเรื่อง ผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อครองประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตน การพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง โดยประชาชนกลุ่มหนึ่งอาจมีแนวคิดเอนเอียงไปทางอำนาจนิยม ในขณะที่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งอาจเอนเอียงไปทางระบอบประชาธิปไตย ลักษณะความขัดแย้งนี้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองไม่อิงอยู่กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะขึ้นอยู่กับการปลุกเร้าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ (ฉานทิพย์ สันตะพันธ์, 2549)

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นมีความนิยมอย่างแพร่หลายซึ่งประเทศต่าง ๆ ในโลกได้นำมาใช้เป็นระบบในการปกครองประเทศ นับตั้งแต่หลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็นระหว่างประเทศมหาอำนาจตะวันตกซึ่งมีประเทศสหรัฐอเมริกาและอดีตสหภาพโซเวียต สังคมการเมืองที่ใช้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถทำให้ประชาชนในประเทศนั้น ๆ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่สมบูรณ์แท้จริงเกิดขึ้นได้ทันที แต่ต้องมีการพัฒนาและศึกษาอบรมหรือบ่มเพาะประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจนวัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนของประเทศนั้น ๆ ประชาชน ต้องมีจิตใจปรารถนาในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกหรือวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้

1. จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนศรัทธาแล้ว จะมีความเชื่อมั่น ถ้าหากมีอะไรเกิดขึ้นกับระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องออกมาปกป้องระบบการเมือง ที่ต้องรักษาเอาไว้คือระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นระบบการปกครองที่เสียหายน้อยที่สุด เพราะมีหลักการ เคารพในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยจะมีต้องมีขึ้นในหมู่ ประชาชนและผู้นำทางการเมืองจึงทำให้ระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ

2. จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ เป็นหลักการที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย หลักสิทธิเสรีภาพ เป็นหลักการที่สำคัญขั้นพื้นฐานของระบบเสรีประชาธิปไตย เป็นการรับรองสิทธิของเสรีชนหรือประชาชนทั่วไป เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร เป็นต้น

3. จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น ผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองอันชอบธรรม เช่น ถ้าตนเองถูกกีดกันไม่ให้ลงคะแนนเสียงใช้สิทธิเลือกตั้ง จะต้องต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิของตนเองกลับคืนมาซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การต่อสู้เพื่อสิทธิอันชอบธรรมถือเป็นหลักการของประชาธิปไตย แต่ในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย และต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น หากเป็นการเอาแต่ได้เพื่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น เป็นการแสดงว่าผู้นั้นขาดจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยจะกลายเป็นเรื่องการเห็นแก่ตัว

4. จิตสำนึกในเรื่องเสียงส่วนใหญ่และสิทธิเสียงส่วนน้อย หลักการตัดสินใจขัดแย้งและการคลี่คลายข้อขัดแย้งในระบอบประชาธิปไตย คือ การออกเสียงลงคะแนน ก็ใช้เสียงข้างมากและเสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ ในการตัดสินใจ แต่การใช้เสียงส่วนใหญ่จะต้องไม่ขัดต่อสิทธิของเสียงส่วนน้อย ต้องเคารพฟังเสียงส่วนน้อย ในขณะเดียวกันเสียงส่วนใหญ่จะมาลงคะแนนเพื่อไปจำกัดสิทธิของเสียงส่วนน้อยไม่ได้

5. จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค คือหลักความเสมอภาคในทางกฎหมาย ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ประชาชนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันซึ่งใช้บังคับกับทุกคนในสังคม และหลักความเสมอภาคในการเมือง คือ เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปประชาชนผู้มีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนน เพื่อเลือกตัวแทนของตนเองเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารประชาชนหนึ่งคนก็มีหนึ่งเสียงเท่ากัน หลักทั้งสองประการต้องมีอยู่ในระบอบประชาธิปไตย ถ้าหากไม่มีหลักการนี้จะทำให้ประชาชนบางคน กลายเป็นผู้มีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนคนอื่นทั้งในทางกฎหมายและในการเมือง

6. จิตสำนึกในหลักความยุติธรรม การเคารพกติกา ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องมีหัวใจเป็นนักกีฬา เพราะบรรดาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยต้องใช้หลักความยุติธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน และการดำเนินการต่าง ๆ ต้องปราศจากอคติ หรือเห็นแก่ผลประโยชน์ หากประชาชนในสังคมประชาธิปไตยไม่เคารพกติกาเสียแล้ว การจะยุติปัญหาต่าง ๆ ก็ไม่สามารถ จะแก้ไขให้ลุล่วงไปได้

7. จิตสำนึกในความอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่าง เมื่อผู้ใดใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการแสดงออกต่าง ๆ แม้เราจะไม่เห็นด้วยหรือไม่ชอบก็ต้องอดทน อดกลั้นรับฟัง ในความเห็นต่างนั้น トラบใดที่ผู้นั้นยังใช้สิทธิของตนเองภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย ผู้นั้นอาจจะพูด

สำเนียง แตกต่างกัน หรือรูปลักษณะภายนอกต่างกัน แต่ก็ยังเป็นเสรีภาพอันชอบธรรมของบุคคลนั้น トラบเท่าที่เขาไม่ได้ ทำผิดกฎหมายและทำให้ใครเดือดร้อน

8. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม หลักนิติธรรม คือหลักการอันถูกต้องตามกฎหมาย เป็นที่ยอมรับ มีความชอบธรรมตามกระบวนการกฎหมาย เรียกว่าการปกครองต้องเป็นไปตามหลัก ของกฎหมายเท่านั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับการปกครองโดยคณะบุคคล

ประชาชนในสังคมใดจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือระบอบประชาธิปไตยเจริญมากน้อยเพียงใดให้พิจารณาถึงอุปนิสัยหรือวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นจะต้องมีลักษณะวิถีชีวิตเป็นประชาธิปไตย สามารถแยกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล ประชาชนจะใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา จะให้ความเคารพซึ่งกันและกัน และต้องยอมรับว่าประชาชนบางคนมีสติปัญญาและการใช้เหตุผลในวงจำกัด อาจจะทำให้เหตุผลถูกในเรื่องหนึ่ง และอีกเรื่องหนึ่งอาจทำให้เหตุผลไม่ถูกก็ได้ การไม่ยึดหลักอาวุโสเคร่งครัดเกินไป ไม่ใช่ว่า คนอาวุโสจะปฏิบัติถูกทุกเรื่อง บางครั้งความคิดดี ๆ ของผู้อ่อนอาวุโสก็เป็นเรื่องที่ต้อง สังคมประชาธิปไตยจะดำเนินไปด้วยดีเพราะประชาชนใช้เหตุผลในการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เห็นต่างจากตนเอง

2. การรู้จักประนีประนอม ผู้ศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยจะไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา แต่จะตกลงแก้ปัญหากันอย่างสันติวิธี ถ้าหากมีการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหات่อกันระหว่างประชาชนด้วยกันก็ทำให้ขัดกับหลักเหตุผลของระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานซึ่งถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผล

3. การมีระเบียบและมีวินัย ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนต้องปฏิบัติตามระเบียบและมีวินัย ปฏิบัติ ตามกฎหมายบ้านเมือง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ โดยไม่ยอมให้ผู้ใดมาละเมิดหรือกระทำการตามอำเภอใจได้ ถ้าหากมีกฎหมายที่ละเมิดสิทธิหรือไม่เป็นธรรมก็ต้องเสนอข้อเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายนั้น ให้เป็นธรรม ไม่ใช่ฝ่าฝืนไม่ยอมรับ เพราะการกระทำเช่นนั้นจะทำให้ผู้อื่นฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎหมายได้เช่นกัน จะทำให้เกิดความสับสนในสังคม ประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลตราบเท่าที่ไม่เกินขอบเขตของกฎหมาย เพราะถ้าประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองเกินขอบเขต ก็จะไปละเมิดหรือก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพ ของผู้อื่นจะทำให้สังคมประชาธิปไตยขาดความสงบสุขและไร้ระเบียบวินัย

4. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความรับผิดชอบและคำนึงถึงว่าตนเป็นเจ้าของประเทศและประชาชน คนอื่น ๆ ก็เป็นเจ้าของประเทศ การประพฤติดนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศโดยรักษาสัมบัติของส่วนรวม หรือสมบัติของสาธารณะ รวมทั้งการรักษาผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในสังคมและประเทศชาติ ไม่เห็น แก่ผลประโยชน์ส่วนตน จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม เช่น ไม่แสวงหาความร่ำรวยด้วยการทำลายทรัพยากรของประเทศชาติ หรือผลิตสิ่งเสพติดมอมประชาชนในสังคม (วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์, สุขุม นวลสกุล, วิทยา จิตนุพงศ์, 2554),

ลักษณะทางวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาระบบประชาธิปไตยที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงแล้ว ประชาชนในสังคมไทยยังมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ความยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการหรือเหตุผล
2. ความยกย่องผู้ที่มีความรู้หรือมีเกียรติสูง
3. ความเคารพและคล้อยตามผู้มีวิญญูสูง
4. ความนิยมเรื่องเงินคือแก้วสารพัดนึก เงินซื้อได้ทุกอย่าง และเงินคือพระเจ้า
5. ความรักความอิสระ
6. ความนิยมในอำนาจเป็นลักษณะอำนาจนิยม
7. ความเชื่อในโชคลางของขลังและไสยศาสตร์ 8. ความนิยมการเล่นพรรคเล่นพวก
9. เฉื่อยชาและความไม่กระตือรือร้นในทางการเมือง
10. นิยมระบบเจ้านายกับลูกน้อง
11. มีการจัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
12. ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม
13. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกแง่ร้าย ขาดความไว้วางใจผู้อื่น
14. รักสงบและประนีประนอม

จะเห็นว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยนั้นมีลักษณะไม่ค่อยสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย นอกจากลักษณะทางวัฒนธรรมทางการเมืองแล้วยังมีระบบการเมืองที่ยังมี อิทธิพลอยู่ในสังคมไทยซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในสังคม การเมืองไทยระบบการเมืองเหล่านี้ได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยตราบจนถึงปัจจุบัน (วิศาล ศรีมหาโร, 2554)

สรุป

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม หรือประชาธิปไตยจะเป็นวัฒนธรรมหรือระบบการเมืองที่มีความมั่นคงที่สุดในสังคม ในขณะที่ทัศนคติ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ได้ปกครองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบเฉพาะถิ่นเฉพาะกลุ่มจะ เป็นอุปสรรคต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือระบอบประชาธิปไตย ในวัฒนธรรมการเมือง แบบมีส่วนร่วม พลเมืองจะมีความกระตือรือร้นในทางการเมือง ในการที่จะแสดงออกในสิทธิและความพึง พอใจต่อผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง (ที่มาจากการเลือกตั้ง) แต่จะไม่ปฏิเสธที่จะยอมรับการตัดสินใจ ของผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง (ที่มาจากการเลือกตั้ง) ในสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรม ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือเรียกว่า

วัฒนธรรมพลเมือง (Civic culture) จะช่วยแก้ปัญหาความตึงเครียดหรือความขัดแย้งในระบบประชาธิปไตย โดยเชื่อมโยงระหว่างการควบคุมโดยประชาชน (Popular control) กับการปกครองหรือธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพ (Effective governance) วัฒนธรรมพลเมือง รวมถึงภาคประชาสังคม (Civic community) ที่เป็นการเมืองภาคพลเมือง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้ ความสำคัญกับ ความสนใจและผลประโยชน์ทางการเมือง ความเท่าเทียมกันในสังคม ความเชื่อถือและ ไว้วางใจระหว่างบุคคล การรวมตัวเป็นสมาคมด้วยความสมัครใจ ปัจจัยดังกล่าวจะนำไปสู่การปกครอง หรือธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพและความเป็นประชาธิปไตย

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การบ่มเพาะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยผ่านการศึกษาอบรม การให้ประชาชนมีศรัทธาต่อระบบประชาธิปไตย และมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย การมีพลังภายนอกสภา ทั้งหมดนี้จะหล่อหลอมจนกลายเป็นพฤติกรรมที่ฝังามของคนในสังคมในที่สุด โดยวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยควรมีองค์ประกอบตามภาพที่ปรากฏ

ภาพที่ 1 แสดงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- ฉานินธิ์ สันตะพันธ์. (2549). *วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: รัฐธรรมนูญที่แท้จริงซึ่งไม่เคยถูกยกเลิก*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1014> [18 สิงหาคม 2563].
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562*. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก ราชกิจจานุเบกษา 16 เมษายน 2562.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2529). *วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2558). *รายงานเรื่องกลไกเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย*. (ม.ป.ท.: ม.ป.พ).
- วิศาล ศรีมหาโว. (2554). *การเมืองไทยระบบหรือคน: การพัฒนาวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://koi2.kpi.ac.th/wiki/index.php>. [2 สิงหาคม 2563].
- วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, สุขุม นวลสกุล, วิทยา จิตนุพงศ์. (2554). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง *วัฒนธรรมทางการเมือง* (จบ). (24 ธันวาคม 2557). ASTV ผู้จัดการออนไลน์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=10> [10 สิงหาคม 2563].
- อุไรวรรณ ธนสฤติย์. (2563). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย*. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://kpi.ac.th/media/pdf/M7_158.pdf. [1 กรกฎาคม 2563].
- Almond, Gabriel, and Sidney Verba. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

JOURNAL OF ACADEMIC SOCIAL SCIENCE

E-ISSN: xxxx-xxxx

Vol.3, No: 1

(January-June 2024)

F&M House
(Online Academic Publishing)